

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
«МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛЫҚ ШАҚ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ

**«ӘЛЕУМЕТТІК КҮТУШІ» ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ КУРСЫНЫҢ
БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫ**

**ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПРОГРАММА
КРАТКОСРОЧНОГО КУРСА «СОЦИАЛЬНАЯ НЯНЯ»**

**Нұр – Сұлтан
2021**

*Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Мектепке дейінгі балалық шақ» республикалық орталығы базасында
әзірленген*

«Әлеуметтік күтуші» қысқа мерзімді курсының білім беру бағдарламасы – Нұр-Сұлтан, 2021- 48 б.

Пікір жазғандар:

С. А. Байжанова, п.ғ.к.
Г.С. Биртаева, меңгеруші
К. Ж. Байдаулетова, әдіскер

«Әлеуметтік күтуші» қысқа мерзімді курсының білім беру бағдарламасы жас ата-аналар, педагогикалық ЖОО мен колледждердің түлектері, сондай-ақ үй тәрбиешісі ретінде жұмыс істеуге ынтасы бар мүдделі тұлғалар үшін әзірленді.

Аталған бағдарлама ҚР БҒМ «Мектепке дейінгі балалық шақ» республикалық орталығының Ғылыми-әдістемелік кеңесінде қаралып, ұсынылған (2021 жылғы 28 сәуірдегі № 4 хаттама)

«Мектепке дейінгі балалық шақ»
республикалық орталығы, 2021ж.

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

Бұл мәселенің өзектілігі - елде мектеп жасына дейінгі балалар үшін «әлеуметтік күтуші» маман даярлау институтының болмауы. «Әлеуметтік күтуші» арнайы дайындық курсынан өту кез келген отбасында тиімді жұмыс істеуге мүмкіндік беретін қажетті білім, біліктер мен дағдыларды меңгеруге көмектеседі.

Әлеуметтік күтуші – ол бала тәрбиесінде білікті көмекке мұқтаж отбасындағы балаларға қысқа мерзімді қамқорлық көрсететін көмекші. Әлеуметтік күтуші педагогикалық көмек көрсете алады, ата-аналарының қандай да бір іспен айналысуы қажет болғанда бірнеше сағат балаларымен отыра алады немесе ата-анасы ауырып қалса, олармен серуенге шыға алады. «Әлеуметтік күтуші» халықтың үйде үй тәрбиешісі қызметін алуға қажеттілігін ескере отырып, мектепке дейінгі ұйымның штатына енгізілетін болады және осы қызметке сұраныс берген отбасыларға жіберілетін болады.

Мұндай тәсіл балаларды тәрбиелеу ісінде ғана маңызды болып табылмайды, сонымен қатар әйелдерді жұмыспен қамтамасыз етеді, отбасы бюджетінің ұлғаюына және күнкөрістің артуына да ықпал етеді.

Курстың мақсаты мектеп жасына дейінгі балаларды үйде тәрбиелеу мәселелерінде тыңдаушылардың кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру.

Міндеттері:

- аз қамтылған, толық емес және көп балалы отбасылардың балаларын дамыту мен тәрбиелеуде отбасыларға практикалық көмек көрсету;

- әлеуметке бейімделмеген балаларды әлеуметтік қызмет көрсетумен қамтуды кеңейту;

- Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының талаптарына сәйкес үй жағдайында педагогикалық процесті жобалауды дамыту;

- ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға күтім жасау қызметін қоса алғанда, 3 жасқа дейінгі бала күтімі бойынша дағдыларды меңгеру.

«Әлеуметтік күтуші» қысқа мерзімді курсының білім беру бағдарламасы мазмұнын әзірлеу үшін Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының, Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарының, Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасының (бұдан әрі-Үлгілік бағдарлама) талаптары негіз болып табылады.

Үй тәрбиешілерінің балаларды қысқа мерзімді қарауы ата-аналарға белгілі бір уақыт аралығында қолдау көрсетуге, туындаған мәселелерін шешу үшін мүмкіндік береді (емханаға, дүкенге, дәріханаға бару және т.б.).

Бағдарлама оқу сабақтарының мынадай түрлері мен нысандарын қамтиды: дәрістер, интерактивті презентациялар, бейнесабақтар, тесттер, рөлдік ойындар, топтық пікірталастар (оның ішінде тәжірибемен алмасу), семинарлар, практикалық сабақтар, кейс-технологиялар, жеке даму карталарын құру, үлгілік және неғұрлым күрделі жұмыс жағдаяттарын модельдеу.

Тыңдаушылар санаты:

– көп балалы, аз қамтылған аналар және ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды тәрбиелеп отырған аналар;

– қоғамдық жұмыстармен айналысатын жоғары оқу орындары мен колледждердің жұмыссыз түлектері;

– жұмыс іздеуші ретінде жұмыспен қамту қызметінде тіркелген педагогикалық білімі бар жұмыссыз әйелдер;

– үй жағдайында өзін-өзі жұмыспен қамтыған, тәжірибесі бар әйелдер.

Әлеуметтік күтушінің жұмысы **мақсатты аудиторияға**: көп балалы отбасыларға, аз қамтылған отбасыларға, ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарға, толық емес отбасыларға және т. б. арналған.

Оқыту нысаны: қашықтан білім беру технологияларын қолданып, онлайн және офлайн түрінде жүргізіледі.

Әлеуметтік күтуші медицина және мектепке дейінгі педагогика саласында теориялық білім мен практикалық дағдыларды, психологиялық дайындықты меңгеруі тиіс; балалармен және олардың ата-аналарымен өзара тіл табыса білуі; екі және одан да көп балалармен қарым-қатынас орната білуі қажет, өйткені бір уақытта бір отбасынан шыққан (ағалы-інілі және апалы-сіңлілерге) балаларға күтім жасауды және қарауды жүзеге асыруы мүмкін.

Педагог пен тәрбиешінің кәсіби құзіреттілігі көрсеткіштерінің бірі өздігінен білім алу қабілеті және өзін-өзі жетілдіруге ұмтылысы болып табылады.

Күтілетін нәтиже:

а) тыңдаушы үшін:

– мектепке дейінгі білім беру саласындағы нормативтік құқықтық құжаттарды біледі;

– ерте және мектеп жасына дейінгі балаларды, оның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды тәрбиелеу ерекшеліктерін біледі;

– Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы шеңберінде балаға педагогикалық ықпал етудің практикалық дағдыларын қолданады;

– мектеп жасына дейінгі балаларға күтім жасау және қадағалау бойынша жұмысты жүзеге асырады, әлеуметтік дағдыларды және өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын қалыптастыруды меңгерген;

– заттық-кеңістіктік дамытушы ортаны жобалай біледі;

б) отбасы үшін:

- әйелдерді жұмыспен қамту артады;

- ата-аналар жүктемелері азаяды;

- көп балалы аналар мен ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ата-аналарының өмір сүру сапасы артады;

в) білім беру саласы үшін:

- тыңдаушылардың практикалық дағдыларының кәсіби деңгейі артады;

- мектепке дейінгі ұйыммен өзара ынтымақтастықты ұйымдастыра алады.

г) экономика үшін:

- қосымша жұмыс орындарымен қамтамасыз етіледі, жұмыссыздық азаяды;

- әйелдерді жұмыспен қамту мүмкіндігі кеңейтіледі, отбасының табысы артады;

- балаларды қарау және күтім жасау бойынша мемлекеттік қызмет есебінен шағын және орта бизнес, коммерциялық емес ұйымдар ынталандырылады.

Бағдарлама мына пәндерді оқытуды қамтиды: мектепке дейінгі педагогика, психология, жас ерекшелік психологиясы, отбасылық педагогика, арнайы педагогика, медициналық білім негіздері, тамақтанудың санитарлық нормалары және т. б.

Аталған бағдарламаны меңгеру тыңдаушыларды қорытынды аттестаттаумен аяқталады. Қорытынды аттестаттау нысаны: сынақ. Оң баға алған тыңдаушыларға мамандығы көрсетіліп, толық курстан өткендігі туралы сертификат беріледі.

«Әлеуметтік күтуші» қысқа мерзімді курсының білім беру бағдарламасын **меңгеру мерзімі** 108 сағатты құрайды, ол жоспар-кестеге сәйкес іске асырылады.

2 - тарау «ӘЛЕУМЕТТІК КҮТУШІ» ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ КУРСЫНЫҢ ОҚУ-ТАҚЫРЫШТЫҚ ЖОСПАРЫ

108 сағатқа арналған курстың оқу жоспары

Бөлімдер, модульдер, тақырыптар атауы	Сағат саны	Оқу сабақтарының түрлері				Бақылау сағаттар ының саны	Бақылау нысаны
		Дә ріс те р	Өзін дік жұм ыс	Прак тика лық жұм ыс	Семи нар		
1-Модуль. Мамандыққа кіріспе							
	4 с.	4с.					
«Әлеуметтік күтуші» мамандығының ерекшеліктері»		2					
Тарихқа шолу		2					
2-Модуль. Кәсіби қайта даярлау бағдарламасының нормативтік құқықтық негізі							
	12 с .	8 с.	2 с.	2 с.			сынақ
2.1.БҰҰ-ның Бала құқықтары туралы конвенциясы		2					

2.2. «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық- педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» Қазақстан Республикасын ың Заңы		2	2				
2.3.Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты		2					
2.4.Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы		2		2			
3 - Модуль. «Әлеуметтік күтуші - ананың көмекшісі»							
	22 с.	10 с.	2 с.	4 с.	4с.	2 с.	Тест
3.1.1 жастан 3 жасқа дейінгі балалардың физикалық және психикалық даму ерекшеліктері		4		2			
3.2. 3 жастан 6 жасқа дейінгі балалардың даму ерекшеліктері.		4		2			
3.3.Егіздермен, түрлі жастағы балалармен, аллергиясы бар балалармен және т.б. жұмыс жүргізу ерекшеліктері		2	2				
Тест					4	2	
4-Модуль. Бала психологиясы							

	14 с.	2 с.	4 с.	4 с.	4 с.		реферат
4.1.Қыздар мен ұлдардың даму ерекшеліктері		2					
4.2. Балалардың қыңырлығы, қорқынышы, зиянды әдеттері, оларды еңсерудің практикалық жолдары			2	2			
4.3. Өте белсенді баланың (мазасыздық, ұялшақтық, агрессивтілік және т. б.) ерекшеліктері			2	2			
4.4.Мектеп жасына дейінгі балалардың психикалық процестерінің даму ерекшеліктері (зейін, түйсік, есте сақтау, ойлау)					4		
5-Модуль. Балалардың зияткерлік дамуына арналған ойындар мен сабақтар							
	18 с.	8 с.	2 с.	2 с.	4 с.	2с.	Тест
5.1.Балалардың зияткерлік дамуына арналған ойындар мен сабақтар: сөйлеуді дамыту		2	2				
5.2.Сенсорика, математика негіздері		2					
5.3.Қоршаған ортамен танысу		2		2			
5.4.Ойын түрлері (сюжетті-рөлдік, дидактикалық, театрландырылған және т. б.)		2			4		

Тест						2	.
6 - Модуль. Отбасына бейімделу. Қарым-қатынас жасау шеберлігі							
	18 с.	6 с.	2 с.	8 с.	4 с.	Сынақ	
6.1. Коммуникация баламен қарым-қатынас жасау нысаны		3		4			
6.2. Қарым-қатынас этикасы, ерекшеліктері, ата-аналармен қарым-қатынас жасау ерекшеліктері		3		4			
Сынақ					4		
7- Модуль Балаларға күтім жасау, өзіне-өзі қызмет көрсетуге көмектесу							
	20 с.	8 с.	2 с.	2 с.	4 с.	4 с.	Тест
7.1. Өзіне-өзі қызмет көрсету мектеп жасына дейінгі балалардың дербестігін дамытудың шарты		4			4		
7.2. Балаларға күтім жасау, өзіне-өзі қызмет көрсетуге көмектесу		2	2	2			
7.3. Алғашқы медициналық көмек көрсету тәсілдері (жарақаттар, улану)		2					
Қорытынды аттестаттау						4	Қорытынды тест
Барлық сағат саны	108	44	14	14	24	12	

3.- тарау МОДУЛЬДЕРДІҢ МАЗМҰНЫ

1-Модуль. Мамандыққа кіріспе (4 сағат)

1.1 «Әлеуметтік күтуші» мамандығының ерекшеліктері, мектеп жасына дейінгі балаларға күтім жасау. Күтушінің функционалдық міндеттерінің қысқаша сипаттамасы. Қысқаша тарихқа шолу.

Балаға күтім жасау - олардың өсуі мен дамуы үшін қажетті жағдай болып табылады. Сондықтан бала туылғаннан кейін оның жөргегін ауыстырып және тамақтандырып қана қоймай, оны дамытумен айналысу керек. Балаға күтім жасаумен және оны дамытумен анасы айналысады, бірақ қажет болған жағдайда оларға арнайы кәсіби мамандар – күтушілер көмекке келеді.

Күтуші-кез-келген жастағы адамдарға арналған мамандық. Жас әйелдер де, егде жастағы әйелдер де жақсы күтуші бола алады.

Күтушілер негізінен мектепке дейінгі ұйымдарда мектеп жасына дейінгі балалармен айналысады. Сонымен қатар, күтушілерге мұқтаждықты көп балалы отбасылардың және ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланы тәрбиелеп отырған отбасылардың ата-аналары, баласын мектепке дейінгі ұйымға жіберуге мүмкіндігі жоқ жалғыз басты аналар да сезінеді.

Бұл мамандық балаларды жақсы көретін және оларға күтім жасаудың арнайы дағдыларын меңгерген адамдарға арналған. Күтуші баланың анасының көмекшісі ретінде жұмыс істей алады.

Күтушінің міндеті — ең алдымен, баланың қауіпсіздігін қорғау және ата-анасы болмаған кезде оған қамқорлық көрсету. Күтушінің жеке қасиеттері: балаларға деген сүйіспеншілік, кәсіби жауапкершілік пен адалдық, тазалық, ұқыптылық, әдептілік, сыпайылық, шыдамдылық, сабырлық және т.б.

Баламен және оның отбасымен тез тіл табысу, қолдау көрсету, ұзақ уақыт бойы баланы бір іспен айналыстыру маңызды болып табылады.

Күтуші балаға мейірімділік танытуы керек, ол баланың, ата-аналардың көңілінен шығуға ұмтылуы, өз ісіне жауапты және ұқыпты болуы тиіс.

Күтуші болу үшін міндетті түрде педагогикалық білім қажет емес, күтушінің маңызды қасиеті-мейірімділік, ұқыптылық және адалдық болып табылады.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту, атап айтқанда балаларды ерте дамыту саласындағы мамандандыру маңызды болып табылады.

Күтушінің негізгі міндеті – баланы қарау және күтім жасау. Күтуші бала қыңырлығы, қорқынышы себептерінің алдын алып, баланың мінез-құлқын түзете білуі керек. Ол үнемі қырағылық танытуы қажет, өйткені кіші жастағы балалар жиі құлап, қауіпті жерлерге көтеріледі. Үйде бала үшін көптеген қауіпті орындар және заттар болуы мүмкін, олар: ашық тұрған терезелер, электр розеткалары және т.б.

2-Модуль. Кәсіби қайта даярлау бағдарламасының нормативтік құқықтық негізі (12 сағат):

- Бала құқықтары туралы конвенция;
- «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;
- «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;
- Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесін регламенттейтін нормативтік құжаттар:

- Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты;
- Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы;
- Мектепке дейінгі ұйымдар қызметінің үлгілік қағидалары.

Жергілікті атқарушы органдар (бұдан әрі - ЖАО) халықты жұмыспен қамту орталығымен бірге халықтың әлеуметтік тұрғыдан әлсіз топтарына: аз қамтылған, көп балалы, толық емес отбасыларға және ерекше білім берілуіне қажеттіліктері бар балаларды тәрбиелеп отырған отбасыларға 1 жастан 6 жасқа дейінгі балаларды қарау бойынша көмек көрсету жөнінде жұмысты жоспарлап отыр.

Келісім-шарттың мазмұны:

- баланың гигиеналық нормаларды сақтауын бақылау, баланы тамақтандыру;
- баланы ертіп жүру;
- күн тәртібін сақтау;
- мінез-құлықты түзету, сөйлеуді дамыту;
- кіші жастағы балаларға емдік массаж жасау;
- баланың жасына сәйкес келетін ойындар ойнау;
- балаға қоғамдағы этикет пен мінез-құлық ережелерін үйрету;
- күтпеген жағдайлардың алдын алу: тұрмыстық жарақаттар, аурулар;
- баланың даму күнделігін жүргізу.

Осы салада жұмыс істейтін адамның балаға дауыс көтеруге, оны ата-анасына қарсы қоюға, жұмыс уақытында жеке істерімен айналысуға құқығы жоқ. Күтуші қауіпті заттар, тұрмыстық химия, дәрі-дәрмек әрдайым баланың қолы жетпейтін жерде болуын қадағалауы тиіс.

3 - Модуль. «Әлеуметтік күтуші - ананың көмекшісі» (22 сағат)

3.1. Ерте жастағы балаларды тәрбиелеудің мақсаты мен міндеттері

Бағдарламаның ғылыми негіздемесі және баланы жүйелі тәрбиелеу мен дамыту әдістемесі. Бір жастан үш жасқа дейінгі баланың дамуы. Ерте жастағы балаларды тәрбиелеу мен дамыту міндеттері.

Ерте жастағы балалардың күн тәртібі

Күн тәртібін сақтау – дені сау баланы дамыту үшін маңызды фактор болып табылады. Күтуші әрдайым барлығын уақытында жасауы керек. Кешікпеуі және уақтылы жұмыс орнында болуы тиіс.

«Күн тәртібі» ұғымы. Күн тәртібінің физиологиялық-гигиеналық және педагогикалық негіздері. Күн тәртібінің балалардың денсаулығы үшін маңызы.

Ерте жастағы балалар үшін күн тәртібін құру принциптері. Күн тәртібінің түрлері. Өмірінің алғашқы және екінші жылындағы балалар үшін күн тәртібінің ерекшеліктері. Күн тәртібін ұйымдастыру кезінде балалардың денсаулығы мен дамуының жеке ерекшеліктерін есепке алу. Күн тәртібін дұрыс орындау көрсеткіштері. Науқас баланың күн тәртібі.

Ұйқы мен сергектің сипаттамасы. Балаларды ұйқыға жатқызу тәртібін қалыптастыру. Ұйқы гигиенасы. Ерте жастағы балалар әрекеттерінің гигиенасы. Мектепке дейінгі ұйымдағы күн тәртібі. Ерте жастағы балалармен күн тәртібінің сәттерін ұйымдастыру. Хронометраж. Ерте жастағы балаларды оқыту. Ерте жастағы балаларды тәрбиелеу бойынша психологиялық-педагогикалық ұсынымдар.

Ерте жас топтарындағы күн тәртібі

Күн тәртібіні компоненттері	Өткізілу уақыты
Балалардың келуі, дербес әрекет, ойындар	7.00 - 8.00
Таңертеңгі гимнастика	7.50-8.00
Таңғы асқа дайындық, таңғы ас, күн тәртібі сәттерінің барысындағы білім беру қызметі	8.00 - 8.30
Дербес әрекет, ойындар	8.50 - 9.00
Сабақтар	9.00 - 9.10 9.20 - 9.30
Ойындар, екінші таңғы ас, серуендеуге дайындық серуен, режимдік сәттер барысында білім беру қызметі	10.00-10.15
Серуеннен оралу, түскі асқа дайындық, түскі ас, режимдік сәттер де білім беру қызметі	11.15-11.40
Ұйқыға жатуға дайындық, күндізгі ұйқы	12.15-15.30 12.15-15.10
Балаларды біртіндеп ұйқыдан тұрғызу, ауа процедуралары	15.00-15.10
Бесін асқа дайындық, бесін ас	15.30 – 15.50
Бірлескен білім беру қызметі	15.30 – 16.00
Кешкі ас	16.15-17.45
Серуенге дайындық, серуен	17.00 - 19.00

3.2 3 жастан 6 жасқа дейінгі балаларды дамытудың психологиялық-педагогикалық ерекшеліктері.

Мектеп жасына дейінгі балаларға жалпы сипаттама. 4-5, 5-6 жастағы баланың танымдық және тұлғалық дамуы. 4, 5 жастағы балаларға арналған ойындар мен ойыншықтар. Мектеп жасына дейінгі балалардың жас ерекшеліктері. Жетекші қажеттілік: қарым-қатынас қажеттілігі, шығармашылық белсенділік. Жетекші әрекет: сюжетті-рөлдік ойын. Жетекші

функция: қиял. Жас ерекшеліктері: барлық психикалық процестер элементтерінің көрінуі; ересектермен жағдайлық-жеке қарым-қатынас.

Барлық әрекеттегі шығармашылық белсенділіктің көрінісі. Даму, қиял.

Күтушінің мақсаттары мен міндеттері: баланың шығармашылық әлеуетін дамыту, бастамашылдық пен ойлауда дербестік таныту үшін жағдай жасау және қолдау; ынтымақтастық элементтерін дамыту мақсатында бірлескен әрекеттерді ұйымдастыру.

3.3. Егіздермен, түрлі жастағы балалармен, аллергиясы бар балалармен және т. б. жұмыс жүргізу ерекшеліктері

Егіздердің өмірі екі баланың бірдей физикалық және психикалық дамудың бір сатысында болуымен ерекшеленеді, олар үнемі бір-бірімен байланыста болады, өмірлік тәжірибелері ұқсас. Мұндай жұп, ең алдымен, бірегей әлеуметтік жағдай болып табылады.

Мектеп жасына дейінгі егіз балалар сөйлеуінің дамуы бойынша өздерінің құрдастарынан артта қалады. Бұл олардың бұдан әрі жалпы зияткерлік дамуында артта қалуына әкелуі мүмкін. Ата-аналар егіздерді тым ерте бір-бірімен қарым-қатынас жасаудағы толыққанды серіктестер деп есептейді де, оларға көбірек көңіл бөлмейді. Бір жарым жастағы балалар бір-біріне не үйрете алады? Ересекпен қарым-қатынас жасау арқылы ғана бала қоршаған ортаны таниды. Егіздер бір-бірімен ым-ишара және қарым-қатынастың вербалды емес құралдары басым болатын тек екеуіне түсінікті тілде сөйлеседі. Көбінесе олардың сөздерін ата-аналары да түсінбейді.

Егіздер осылайша бір-бірімен көп сөйлесетін болса, олар бір-біріне бауыр басып, басқалардан оқшауланады. Кейінірек, жасөспірім кезеңде осындай шамадан тыс сәйкестікке қарсы наразылық егіздердің арасындағы қақтығыстық қарым-қатынасқа әкелуі мүмкін.

Сөйлеудің дамуының кешеуілдеуі әлеуметтік қарым-қатынастың жетіспеушілігімен, құрдастарымен және тәрбиешілермен, ал мектепте мұғалімдермен қарым – қатынас жасауда кездесетін қиындықтармен байланысты болуы мүмкін. Сонымен қатар, егіздердің жеке дамуында мәселелер туындауы мүмкін. Оларға өзін бауырынан ажырату қиындық тудырады. Егіздер бір-біріне өзінің бір бөлігі ретінде қарайды. Біреуінде дамыған кейбір жеке қасиеттер екіншісінде жеткілікті деңгейде дамымайды.

Бұл жағдайда егіздер өздерінің кемшіліктерін сезбейді. Мұндай жұптардың ұқсастығына назар аударатын отырып, олардың айналасындағы адамдар олардың бойында психологиялық сәйкестілікті қалыптастырады.

Егіздер жағдайдың өзгеруіне, ұжымға әрең үйренеді. Олар ағасымен (немесе әпкесімен) қарым – қатынас жасағанына риза болады және басқа балалармен жақындасуға ұмтылмайды, кейде қарым-қатынас жасауға белсенді түрде қарсылық танытады.

Балаларда аллергия болуының негізгі себебі-тұқым қуалаушылық. Бірақ қазіргі өмірдің ерекшеліктері балалар аллергиясының дамуына да әсер етті: жүктілік кезінде әйелдің әртүрлі дәрі - дәрмектерді, әсіресе антибиотиктерді қолдануы; бояғыштар мен түрлі химиялық қоспалары бар тағамдарды көп

пайдалану; қолайсыз экология - осының барлығы және тағы басқа жағдайлар нәрестеде осы аурудың дамуына тікелей ықпал етеді.

Аллергиялық патологиясы бар балалардың денсаулығын нығайтуға бағытталған оңалту іс-шаралары жүйесінде сауықтыру аспектісі ерекше құнды болып табылады, мұнда гипоаллергенді өмір мен гипоаллергенді тамақтануды ұйымдастыруға, арнайы дене шынықтыру-сауықтыру іс-шараларына және шынықтыруға: ауа ванналарына және қарама-қарсы температурада сумен шайынуға баса назар аударылады. Осы әдістер дененің жылуды қалыпты реттелу жүйесін дамытуға және жетілдіруге ықпал етеді. Балаларға сабақтарда және серуенде қимылдарын шектемейтін, ыңғайлы киім киіп, таза ауада орындалатын циклдік жаттығулар ұсынылады.

Иммундық жүйені нығайту әдістерінің бірі-емдік серуендеу болып табылады. Ол бала ағзасының функционалдық мүмкіндігін арттырады, ырғақты тыныс алуын дамытады, қалыпты циклдік жұмыс жүрек-қан тамыр жүйесінің мүмкіндіктерін арттырады, органдар мен тіндерді оттегімен байытады, төзімділікті жетілдіреді.

4 - Модуль. Бала психологиясы (14 сағат)

Тәрбие әдістері мен құралдары. Ер балалар мен қыздардың даму ерекшеліктері. Балалардың қыңырлығы, қорқынышы, зиянды әдеттері. Гиперактивті, мазасыз, ұялшақ, агрессивті баламен «әлеуметтік бала күтушінің» мінез-құлқы. Түзету және алдын алу әдістері.

4.1.Педагог балалардың нақты жағдайларын, ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, педагогикалық процестің әдістері, нысандары, құралдары, жүйесі арқылы тәрбиеленушілермен өзара іс-қимылды ұйымдастырады. Педагог қолданатын нысандар, әдістер мен құралдар педагогикалық, этикалық және адамгершілік тұрғыдан орынды, сондай-ақ өзара әрекеттің нақты жағдайына сәйкес болуы тиіс.

Қыз балалар мен ер балалардың ерекшеліктері

Мектепке дейінгі жас-баланың жеке басының дамуындағы маңызды кезең. Зерттеушілер ер балалар мен қыз балалар арасындағы алғашқы айырмашылықтар эмбриональды кезеңде пайда болатындығын анықтады: жыныстық гормондардың әсерінен жыныстың анатомиялық ерекшеліктеріндегі айырмашылықтар және мидың дамуының кейбір белгілері пайда болады

Қыз балалардың салмағы, бойы, кеуде шеңбері, күнделікті энергия шығыны аз болады (Э. К. Акрюлис, Е. Н. Вавилова, Б. Т. Данован және т. б.). Бір айдан кейін олардың жалпы физикалық және психикалық дамуы қарқынды бола бастайды, бұдан кейін олар ертерек жүре және сөйлей бастайды. Ер балалар қыздарға қарағанда ірі болып туылады және дене ұзындығы 4 жасқа дейін сақталады. 4 аптадан кейін қыздар жалпы дамуында ер балалардан озып

кете бастайды. Ер балалар 2-3 айдан кейін жүре бастайды, 4-6 айдан кейін сөйлей бастайды.

Ойын мінез-құлқындағы алғашқы айырмашылықтар шамамен 13 айда байқалады. Қыз балалар ананың қолынан құлықсыз кетеді, анасына жиі қайтып келеді, анасымен көбірек уақыт өткізгенді қалайды және пассивті ойындарға тартылады. Ер балалар белсенді болады. Олардың даусы анық, агрессивті. Ер балалардың 8 жасқа дейін есту қабілеті қыздарға қарағанда жоғары болады. Бірақ қыз балалар дыбысты сезгіш келеді. Олар қалыпты музыкамен, ал ер балалар ырғақты дыбыстармен тынышталады. Үш жастан бастап ер балалармен мен қыз балаларда айырмашылықтар көбірек байқалады.

Ер балалар ойындары көбінесе алыстан көру қабілетіне сүйенеді: олар бір-бірінің артынан жүгіреді, заттарды нысанаға лақтырады және т.б. олардың толық психикалық дамуына қыз балаларға қарағанда көбірек назар аударылуы қажет. Егер кеңістік көлденең жазықтықта аз болса, онда олар вертикалды игереді: баспалдаққа, шкафаға көтеріледі. Қыз балалардың ойындары көбінесе жақынан көру қабілетіне байланысты: олар өздерінің «байлығын» – қуыршақтарды алдына қояды.

4.2 Баланың зиянды әдеттері. Балаға жағымсыз эмоциялармен, қорқыныш, алаңдаушылық, өз-өзіне күмәндану және қанағаттанбауды жеңуге көмектесетін үнемі қайталанатын бейсаналық әрекеттер әдеттерге айналады. Сондықтан баланың өзі айта алмайтын зиянды әдеттерге назар аудару керек. Егер ерекше алаңдаушылық туындаған кезде ол зиянды әдеттерге айналатын белгілі бір әрекеттерден еріксіз қорғаныс пен жұбатуды іздесе, онда сіз негізгі себепке қарсы тұрудың түзету әдістері туралы ойлануыңыз керек.

Әдеттер қалай пайда болады?

Балалардың барлық зиянды әдеттерінің ортақ түп тамыры – ол ата-аналардың балаға назар аудармауы болып табылады.

Бұл жағдайда ата-аналардың басты міндеті – баласының зиянды әдеттерімен күресу емес, олардың пайда болуының негізгі себебін түсіну мен осы факторларды жою болып табылады.

Кез-келген әдет-бұл баланың бойында тұрақты қажеттілікке айналған бейімділік. Бұл бір сәтте болмайды, біртіндеп және ұзақ уақыт бойы өтеді.

Осындай мінез-құлықтың негізгі себептері:

- баланың физиологиялық және психологиялық мәселелері;
- кез-келген әдіспен өзіне назар аудартқысы келеді;
- жалыққанда құтылу тәсілі немесе тынышталу тәсілі;
- өз құрдастарына немесе ересектерге еліктеу.

Балаларда ең көп таралған зиянды әдеттер:

- агрессивті болу;
- өтірік айту (құрдастар мен ересектерді алдау);
- қыңқылдау (кез-келген себеппен жиі қыңырлық таныту);
- жамандау;
- балағаттау (нормативтік емес лексика).

Физиологиялық әдеттер

- тырнақтарын тістеу;
- шашты жұлу, құлақты ұстау, мұрынды тарту;
- саусақтарды жалау;
- қарындаш, қалам тістеу;
- мұрынды шұқу;
- аузына бөгде заттарды салу;
- мастурбация;
- теледидар мен компьютерге тәуелді болу деп есептеуге болады.

Балалардың зиянды әдеттерінен арылудағы ата-аналардың қателіктері-жазалау әдістерін қолдану немесе елемеу. Баланы зиянды әдеттің көрінісі үшін жазалау оны зиянды әдеттен құтқарып қана қоймайды, тіпті жағдайды қиындатады, себебі баланың зиянды әдеттерін болдырмау үшін жазалау баланың психологиясына қосымша жарақат түсіреді. Зиянды әдеттің әсерінен осы кезде баланы жұбату және тыныштандыру қажет болады. Осылайша, ата-аналардың баланы зиянды әдеттен арылтуға тырысуы оны қиындатады. Балалардың зиянды әдеттеріне (саусақтарына бұрыш жағу) жазалау әдістеріне жүгінуге қатаң тыйым салынады. Бұл қосымша психологиялық жарақаттан басқа ештеңе әкелмейді. Мәселені елемеу баланың зиянды әдеттерін білмеуге алып келді.

Балаға зиян әдеттерден арылуға қалай көмектесуге болады

Мектепке дейінгі жаста ата-аналар ертегі терапиясының әдістерін қолдана алады. Бұл әңгімелеу мен ертегілер, оқиғаларды құрастыру. Ересек жастағы балалармен өмірден мысалдар келтіруге, сөйлесуге, жағдайдан өз бетінше шығуға үйретуге болады.

Зиянды әдеттерден арылудың кейбір жолдары:

«саусақты сору» әдеті. Кішкентай балаға ағайынды-саусақтар туралы ертегі ойлап табуға немесе барлығына белгілі «Менің отбасым» саусақ гимнастикасын қолдануға болады. Саусаққа адам бет бейнесін салып, бояп (жандандыру) және саусақты ауызға салғанда «сұқ» саусақтың қалай ауыратынын түсіндіру.

Қыз балаларға әйел адамдардың қолына күтім жасау және әдемілік туралы айтуға болады. Сондай-ақ, балаларға арналған арнайы жапсырмалар (лейкопластырь) бар, оларды қажетті саусаққа жабыстыруға болады. Егер бала саусағын сорып алса оған ұрыспау қажет, ұрысу зиянды әдеттен арылтпайды, керсінше жасырын жасауға үйренеді. Балаңызға көбірек көңіл бөлуге тырысыңыз, қызықты іс-шаралар мен ойындармен алаңдатыңыз

«тырнақтарды, қарындаштарды тістеу» әдеті. Көптеген сарапшылар баланың жүйкесінде мазасыздық болған кезде тырнақтарын тістейді деп санайды. Кейде бұл ішкі алаңдаушылықты баланың өзі түсінбейді және ата-анасы себебін анықтай алмайды. Жазалау және «тырнақтарыңды тістеме» деп үнемі айқайлау мұнда көмектесе алмайды. Өмірден мысалдар келтіріп, тырнақтардың астында өмір сүретін микробтар туралы әңгімелер ойлап тауып, мысал ретінде оларды микроскоппен көрсетуге болады.

«мұрынды шұқу» әдеті. Бұл зиянды әдет. Балалар мұрындарын шұқу кезінде мұрындарынан ұсақ түктерді жұлып тастайды, олар деммен жұтылған ауаның шаңы мен кірінен қорғайтын табиғи сүзгілер ретінде қызмет етеді. Баланың мұрынды шұқу себебі шырышты қабықтың құрғауы, бұл балада қатты тітіркену мен қышу туғызады. Бөлмені ылғалдандырса балада бұл әдет жойылып кетеді.

«қыңқылдау» әдеті. Үш жасқа дейінгі балаларға «қыңқылдау» сөзі мүлдем түсініксіз болады. Олар өз әрекеттерінің салдарын әлі түсінбейді. Ересек жастағы балалар өздерінің сөздеріне қандай реакция болатынын жақсы біледі. Балаға «Жидектер елінің құпиялары» мультфильмін көрсетіңіз. Біреудің қиындыққа тап болғаны туралы айтыңыз - бұл жауапты әрекет. Балалар ересектерге біреудің жарақат алғаны, біреуге қауіп төніп тұрғаны туралы айтуы керек.

«басқа адамдардың заттарын алу (ұрлық)» әдеті. Ұрлық әрқашан да тек әдет емес. Кішкентай балалар заттардың бөтен болатынын білмеуі мүмкін. Бұл жағдайда ұрлық туралы ертегілерді айту маңызды: «Аленаның гүлі», «Қаздар бұршақты қалай ұрлады». «Бауырсақтар тергеу жүргізеді» мультфильмін көріңіз. Ертегілерді оқып, мультфильмдерді көргеннен кейін, өз әсерлеріңізбен бөлісіп, көргендеріңізді немесе оқығандарыңызды талқылаңыз.

«теледидарға, компьютерге тәуелді болу» әдеті. Компьютерлер мен теледидарларға бірнеше сағат отыратын балалардың көру қабілеті нашарлайды, омыртқаның қисықтығы пайда болады. Мұндай балаларда жиі бас ауруы, шаршау жиі кездеседі. Жағдайдан шығу жолы - баланы пайдалы ойындар мен әрекеттермен алаңдату. Көбінесе таза ауада серуендеу пайдалы. Ересектер әрқашан теледидар мен компьютерде отыруды ұнатады, ал балалар ересектердің әдеттерін қайталайды. Ең бастысы, ересектер балаға қарсы емес, әдетке қарсы күрес жүргізу керек екендігін білуі тиіс.

Баланың ашуын туғызатын факторлардан біртіндеп құтыла отырып, зиянды әдет байқалғанда баланың назарын қызықты және пайдалы нәрсеге аударыңыз. Ересектер шыдамды және мұқият болуы керек, балалық шақта түзетілген әдеттер – баланың табысты болашағы.

Психологтар баланы күніне бірнеше рет құшақтауды ұсынады. Балаға мейірімділік белгісін таныту, өсіп келе жатқан ағзаға азық ретінде қажет. Олар оны эмоционалды түрде азықтандырады, психологиялық дамуға көмектеседі.

Ережелер (шектеулер, талаптар, тыйым салу) әркімнің өмірінде болуы тиіс. Ересектердің талап етуі немесе тыйым салуы достық, түсіндіру, ықпал ететіндей сипатта болуы қажет.

4.3. Гиперактивті, мазасыз, ұялшақ, агрессивті баламен «әлеуметтік бала күтушінің» мінез-құлқы.

Ата-аналардың қандай да бір шешім қабылдау кезіндегі сенімсіздігі мен өзгере беруі баланың ашуы мен қыңырлануын туғызып сол арқылы бала әрі қарай оқиға барысына әсер етуі және өз мақсатына жетуі мүмкін.

Агрессияның барлық түрлері ерте балалық шақтан байқалуы мүмкін. Баланың агрессивті мінез-құлқының қалыптасуына көптеген факторлар әсер

етеді, мысалы, мидың кейбір соматикалық аурулары, сондай-ақ әртүрлі әлеуметтік факторлар. Қазіргі уақытта кино мен теледидар экрандарында көрсетілген зорлық-зомбылық көріністері көрермендердің агрессивтілік деңгейінің жоғарылауына ықпал ететіндігін растайтын фактілер көптеген ғылыми зерттеулерде жазылған. Сондай-ақ, балалардың агрессиясының көріністері мен отбасындағы тәрбие арасында тікелей байланыс бар.

Сонымен қатар психологтар егер бала агрессивтіліктің кез-келген көрінісі үшін қатаң жазаланса, онда ол ата-анасынан ашуын жасыруды үйренеді, бірақ бұл кез-келген басқа жағдайда агрессияны басуға кепілдік бермейді. Ересектердің баланың агрессивтілігіне немқұрайлы қарауы оның агрессивті тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына әкеледі. Балалар ересектердің назарын өзіне аудару үшін агрессия мен тыңдамауды жиі қолданады.

Агрессияның жағымсыз көріністерін жою үшін, алдын-алу шарасы ретінде психологтар ата-аналарға балаларына көбірек көңіл бөлуге, олармен мейірімді қарым-қатынас орнатуға ұмтылуға және ұлының немесе қызының дамуының белгілі бір кезеңдерінде табандылық пен шешімділік көрсетуге кеңес береді.

Гиперактивтілік. Көптеген сарапшылар гиперактивтіліктің сыртқы көріністеріне зейін аудармау, импульсивтілік, қимыл белсенділігін жатқызады. Балада гиперактивтіліктің пайда болу себептерінің арасында генетикалық факторлар, туған кезде жарақат алуы (жағдайлардың 85%), баланың жұқпалы аурулармен ауруы болуы мүмкін. Жасөспірім кезінде қимыл белсенділігінің арттуы жоғалады, ал импульсивтілік пен зейін аудармау жетіспеушілігі қалады.

Гиперактивті баланы анықтағаннан кейін педагог немесе ата-ана невропатологке барып тиісті медициналық тексеруден өтуі керек. Гиперактивті балалардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, олармен кешке емес, күннің басында жұмыс істеген орынды, олардың жұмыс жүктемесін азайтып, жұмыста үзіліс жасаған жөн.

Ересектер мұндай баланың нұсқаулары нақты және қысқа болуы керек екенін есте ұстауы қажет (10 сөзден аспайды). Оларды жиі көтермелеу керек, баланы қайтадан қозғап жібермеу үшін тек оны эмоционалды түрде жасамаңыз.

Қарым-қатынас мейірімді және қалыпты болуы керек, өйткені бұл балалар айқайға өте сезімтал, олар сіздің көңіл-күйіңізге оңай қосыла алады. Бұл балалар тез шаршайды, сондықтан ересектер адамдар көп жиналатын жерлерде болуды шектеп, бірден үйге көптеген қонақтарды шақырмауға тырысуы керек. Үйде күн тәртібін нақты сақтау гиперактивті баланы тәрбиелеудің маңызды шарттарының бірі болып табылады.

Балаларға өзін-өзі бағалауды арттыруға көмектесу үшін олардың әрекеттері мен қылықтарына оң баға беру керек. Ең алдымен, баланы мүмкіндігінше атымен жиі атау керек және оны басқа балалар мен ересектердің қатысуымен мадақтау керек.

Бақылаулар көрсеткендей, мазасыз балалардың эмоционалды күйі көбінесе бет пен мойын аймағындағы бұлшықетерден көрінеді. Массаж элементтерін

қолдану және тіпті денені қарапайым ысқылау бұлшықет қысымын жеңілдетуге ықпал етеді.

Ұйықтар алдында серуендеу пайдалы, серуен барысында ата-аналар баламен ашық, оңаша сөйлесуге, оның проблемалары туралы білуге мүмкіндік алады. Таза ауа мен асықпай жасалған қадам баланың тынышталуына көмектеседі.

Мазасыздық - бұл жеке психикалық қасиет, ол өмірдің әртүрлі жағдайларында мазасыздықты сезінудің көтеріңкі бейімділігінен құралады. Мазасыздық жағдаяттық және жалпы болады. «Мазасыздық» және «дабыл» ұғымдарын жиі шатыстырады. Дабыл - бұл мазасыздық пен толқудың эпизодтық көрінісі. Бірлі жарымды, яғни дабылдың жиі кездесетін көріністері «мазасыздық» деп аталатын тұрақты күйге айналуы мүмкін.

Мазасыздық көптеген эмоциялардан тұрады, олардың бірі қорқыныш болып табылады. Қорқыныш сезімін кез-келген жастағы адамдар сезінеді, бірақ көптеген мамандар зерттеген және нақты сипаттаған «жас кезеңдеріндегі қорқынышы» әр жасқа тән.

Балада қорқыныштың болуы-бұл қалыпты жағдай болып табылады, егер қорқыныш көп болса, онда баланың мазасыздығы мен мінезі туралы айту керек. Балалардағы мазасыздық деңгейінің көтеріңкі болуының басты себептерінің бірі - бұл ата-ана мен бала арасындағы қарым-қатынастың бұзылуы (ата-аналардың өз жұмысына, материалдық жағдайына және өмір сүру жағдайына қанағаттанбауы балалардағы мазасыздықтың пайда болуына айтарлықтай әсер етеді) болып табылады.

Көбінесе мазасыздық бала ішкі қақтығыс жағдайында болған кезде дамиды. Оның себептері:

1) балаға қойылатын, оны кемсітетін немесе тәуелді жағдайға қоятын теріс талаптар;

2) жеткіліксіз, көбінесе жоғары талаптар;

3) талаптарға қарама-қайшы болуы мүмкін.

Мазасыз балалар өзін жиі төмен бағалайды, бұл өзін айыптауда, өз атына сынды ауыр қабылдауында көрінеді. Мұндай балалар, әдетте, ересектер мен құрдастарының ықпалына жиі ұшырайды.

4.4. Гиперактивті, мазасыз, ұялиақ, агрессивті баламен «әлеуметтік бала күтушінің» мінез-құлқы

Мамандар ашуды басудың бірнеше тәсілдерін ұсынады:

«айқайға арналған стакан» пайдалана отырып, өздерінің теріс эмоцияларын басады;

сабын көпіршіктерін жіберу;

бокс алмұртымен «күрес» ұйымдастыру;

бірнеше парақты жыртып, содан кейін оларды тастаңыз;

қолдың жылдам қимылымен жәбір көрсетушінің суретін салып, содан кейін оған айқайлаңыз;

пластилиннен жәбір көрсетушінің фигурасын жасап және оны бұзу және т.б.

Баланы оның қыңырлығынан алдын-алу шаралары:

күтпеген сұрақ қойыңыз;

балаға күтпеген түрде жауап беріңіз (әзіл, баланың әрекетін қайталаңыз);

баланың әрекетіне қатаң түрде тыйым салмау;

бұйрық беру емес, сұрау (жәй қарқынды);

баланың айтқысы келетін нәрсені тыңдаңыз (әйтпесе ол сізді естімейді);

автоматты түрде, өз өтінішіңізді сол сөздермен бірнеше рет қайталау (бейтарап дауыспен);

бала қыңыр бола бастаған кезде суретке түсіріңіз немесе баланы айнаға апарыңыз;

бөлмеде өзін қалдырыңыз (егер оның денсаулығы үшін қауіпсіз болса).

баладан қандай жағдай болмасын кешірім сұрауын талап етпеу;

өсиет оқымаңыз (бала бәрібір оларды әлі тыңдамайды).

5- Модуль. Балалардың зияткерлік және дене бітімінің дамуына арналған ойындар мен сабақтар (18 сағат)

Балалардың зияткерлік дамуына арналған ойындар мен сабақтар: сөйлеуді дамыту. Сенсорика, математика негіздері. Қоршаған ортамен танысу. Шығармашылық қызмет.

Сөйлеуді дамыту ауызекі сөйлеуді қалыптастыру, өмірдегі түрлі жағдайлардағы қарым-қатынас дағдыларын игеруді қамтиды

Баланың сөйлеуін дамыту үшін бала күтушіге ұсынылады:

қарапайым халық ертегілерін, халық ауыз әдебиетінің күрделі емес шығармаларын, өлеңдер оқу;

баланы ертегілер мен өлеңдерден жеке сөздер мен сөз тіркестерін қайталауға, дыбыстармен, сөздермен, рифмалармен ойнаудан қуанышты сезінуге ынталандырады;

ертегілер мен өлеңдер сюжеттің дамуын бақылауға үйретеді; өз әсерлерін белсенді түрде білдіруге, шығарманың мазмұны туралы сұрақтарға жауап беруге үйретеді.

кітаптарды өз бетінше қарауға, әдеби шығармалардың кейіпкерлерін тануға шақырады.

Ақыл-ой кемістігі бар балаларды (ақыл-есі кемістігінің жеңіл және баяу дәрежесі) тәрбиелеу мен оқыту қатысымның вербалді және вербалді емес дағдыларын қалыптастыруды, тілдік ортаны құруды, сөйлеу белсенділігін, қоршаған ортаға қызығушылықты, коммуникативті әрекеттің түрлі формаларына қатысуға қабілеттілікті қамтиды.

Сенсорика, математика негіздері санау дағдыларын, геометриялық пішіндер туралы түсініктерді қалыптастыруды, кеңістікті және уақытты бағдарлауды қамтиды

Ақыл-ой кемістігі бар балаларды (ақыл-есі кемістігінің жеңіл және баяу дәрежесі) тәрбиелеу мен оқыту көпсенсорлы қабылдау мен кеңістікті бағдарлау дағдыларын қалыптастыруға, сенсорлық ақпараттарды саралауға, сезімдік тәжірибені жинақтауға, заттық қимылдарды игеру және ойлау процестерін

белсендіруге, қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыруға бағытталған.

Шығармашылық қызмет келесідей міндеттерді: шығармашыл тұлғаны, шығармашылық қабілеттерді, сезімдік-эмоционалдық саланы, қиялды, ойлауды, көркем талғамды қалыптастыру, ұлттық бейнелеу өнеріне баулу арқылы патриотизмге тәрбиелеуді қамтиды.

«Шығармашылық» білім беру саласы: сурет салуды, мүсіндеуді, жапсыруды, музыканы қамтиды.

Ақыл-ой кемістігі бар балаларды (ақыл-есі кемістігінің жеңіл және баяу дәрежесі) тәрбиелеу мен оқыту шығармашылық әрекет процесінде шынайы әлемнің бейнелерін қалыптастыруды, заттық ұғымдарды айқындауды, нақтылауды және жалпылауды қамтиды.

Дене бітімінің дамуы

Ата-аналардың балаларға ерте жастан күтім жасауы мен оларды дамыту дағдыларына ие болуына ықпал етуді, баланың негізгі қимыл түрлерін игеруі арқылы мәдени-гигиеналық дағдыларды, қимыл-қозғалыс тәжірибесін қалыптастыру, дене сапаларын және қимыл белсенділігіне қажеттілікті дамытуды қамтиды.

Жұмыс мазмұны баланың денсаулығын сақтауға және нығайтуға; тұрмыста, көшеде, табиғат жағдайларында қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

Ақыл-ой кемістігі бар балаларды (ақыл-есі кемістігінің жеңіл және баяу дәрежесі) тәрбиелеу мен оқыту жалпы қимылдық біліктерді, жүру мен жүгіру дағдыларын, қимылдарды үйлестіруді, гигиеналық және дене шынықтыру құралдарын қолданудың қарапайым дағдыларын қалыптастыруды, ойындарға қатысуға қалауы мен эмоционалдық жауап беруді, нұсқау бойынша қимылдарды орындауға баулуды қарастырады.

6 - Модуль Отбасына бейімделу. Қарым-қатынас шеберлігі (18 сағат)

6.1. Баламен қалай қарым-қатынас жасауға болады.

Күтуші мен баланың қарым-қатынасы әр жағдайда бөлек құрылады. Күтуші ата-анадан баланың мінезі туралы, ол нені жақсы көретіні, қандай кітаптар оқитыны, сүйікті тағамдары және т. б. туралы алдын-ала сұраған жөн. Ол неден ренжиді, неден қуанады. Кейбір балалар құшақтағанды жақсы көреді, ал басқалары ұнатпайды. Бұл өте маңызды сәт. Бала есеюді армандаған кезде оны үнемі қысымда ұстау ынғайсыздық туғызады.

Қай кезде қасында жүруге болатынын, қашан болмайтынын келісу қажет. Жақсы әсер алу үшін оны артық тамақтандырмау, оған күніне қанша тәттілер беруге болатынын білу керек.

Танысқан бойда жақсы байланыс күтпеу. Бұл сенімді қарым-қатынас үшін тым ерте. Баланы мұқият қарау үркітуі мүмкін. Баланың ешқандай мазасын алмау керек.

Ең маңыздысы сенім болып табылады. Көп мәселе ата-ананың күтушіге деген қарым-қатынасына байланысты, өйткені бала айналасында не болып

жатқанын мұқият қабылдайды. Егер ата-ана күтушіге сенімсіздік пен түсінбеушілік білдірсе, бұны балада сезінуі мүмкін.

Егер бала төзімсіздік көрсетсе, онда бала күтушінің кәсіби тәсілі, оны тыныштандыруға көмектеседі, ал ерте ме, кеш пе ол баланың назарын өзіне аудартады және сеніміне ие болады.

Кейде күтуші мен баланың проблемалық қарым-қатынасы бір қарапайым себептен баланың ата-анасының қамқорлығының жеткіліксіз болуынан туындайды және ол еркелік жасай отырып және ең бағынбайтын мінез-құлықты қолдана отырып одан құтылуға тырысады.

Егер анасы жанында болса, бала сенім мен сезімталдықты көрсете бастайды. Сондықтан кенеттен «бөтен» тәте пайда болған кезде балаға қиын болады. Ол үшін бұл стресс, психологиялық жарақат.

Балаға оны тастап кетті деген ой келеді. Ол бәріне сенімсіздік танытады және қорғансыз бола бастайды. Мұндай бала психологиясындағы бұзылушылықтар кейін кек алуға, ашулануға, агрессияға және тіпті ата-аналарына әсер етуге алып келеді.

6.2. Ата-аналармен қалай тез және тиімді ортақ тіл табысу мен түсіністік табуға болады.

Бүгінгі таңда күтушінің жұмысы күтушілерге күшейтілген талаптар қояды. Жұмыстың табыстылығы көбінесе оның баламен ғана емес, ата-анасымен де ортақ тіл таба алатындығына байланысты.

Сондықтан, қарым - қатынас дағдылары мен коммуникабелдік – бала күтушінің жұмысының ажырамас бөлігі. Қарапайымдылық, инабаттылық жұмыс берушінің үйіне дәстүрлер мен ұстанымдарын бұзбай кіре білу мұның бәрін қазіргі заманғы бала күтушісі білуі және орындауы тиіс.

Тәрбие мен даму мәселелері бойынша ата-аналар мен күтушінің өз көзқарастары ұқсас болуы маңызды. Бала үшін ана мен күтуші деген ұғым өте жақын, сондықтан олардың тәрбиесіне деген көзқарастары әртүрлі болуы мүмкін емес. Бала бұл жағдайда кімнің дұрыс екенін түсінуі керек және бұл қиындық туғызады. Әр уақытта бір тарапты қабылдау баланың жағдайына өте зиянды әсер етеді.

Рөлдердің арасын ажыратуда ескеру қажет: ана-жұмыс беруші, бала күтуші-ассистент, көмекші. Соңғы сөз әрқашан бірінші кезекте болуы қажет. Бала күтушімен қарым - қатынаста қашықтық болуы тиіс.

Сонымен, ең алдымен қарым - қатынастар іскерлік сипатта болады. Бала күтушісі – өз міндеттері мен функциялары бар қызметкер. Бірақ мейірімді қарым-қатынас болуы керек.

Ата - аналар күтуші — баланың назарын аудару үшін ешқандай бәсекелес емес, отбасының көмекшісі екенін есте ұстауы керек. Баланың үйлесімді өсуі мен дамуы үшін ата-ана мен күтушінің қарым-қатынасы сенімді болуы керек. Бала өте сезімтал келеді.

Алдымен баламен бірге айналысуды қажет етеді. Балада өзінің анасы оны тастап кетті, күтуші ана ретінде әрекет етеді деген сезім дами бастайды. Бірақ өз пікіріңізбен мәселені шешу мүмкіндігіңіз бар.

Күтушіден не талап етуге болмайды:

балаға деген шексіз сүйіспеншілікті талап ету дұрыс емес, оны жақсы көру ата-ананың міндеті, уақыт өте келе күтуші балаға жақын болады, бірақ одан оны талап етпеу;

өзінді тек қана осы жұмысқа арнауды;

үшінші тұлғаларға қызмет көрсету: көршілердің балалары, туыстары және т. б.

7-Модуль. Балаларға күтім жасау, оларға өзіне-өзі қызмет көрсетуге көмек көрсету (20 сағат)

7.1 Балаларға күтім жасау, оларға өзіне-өзі қызмет көрсетуге көмек көрсету

Ерте жастағы балалардың өзіне-өзі қызмет көрсету дағдылары Балалардың ерте жастан дамуы үшін олардың әлеуметтік дағдыларын және өз бетінше оқу дағдыларын дамытатын бағдарламада (ҚР БҒМ 2018 жылғы 5 желтоқсандағы № 668 бұйрығы) баяндалған.

Өзіне-өзі қызмет көрсету-бұл баланың мәдени-гигиеналық дағдыларды игеруі: тамақтану, шешіну және киіну, жуыну және қолды жуу, дәретхананы пайдалану дағдылары. Режимдік процестерді қайталау, балаға қойылатын талаптардың табандылығы дағдылардың беріктігін қамтамасыз етеді, тазалық пен ұқыптылық қажеттілігін, өзін-өзі күту дағдыларын қалыптастырады.

Бала өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын қалыптастырған кезде, олар қоғамға оңай және тез бейімделеді. Әр жас кезеңінде өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын қалыптастыру бойынша жұмыстың өзіндік ерекшеліктері бар.

1 жастан 3 жасқа дейін балалардың дербестіккен деген ұмтылысын қолдау қажет. Осы жастағы балаларды тамақтанар алдында және ластанған кезде қолдарын жууға үйрету керек. 1 жастан кейін сұйық тағамды қасықпен, ал 1,6 айдан кейін сорпа ішкенде - майлықты қолдану. Баланың есеюіне қарай, тамақ алдында және ластануына қарай қолды жууға, жеке сүлгіні пайдалануға үйрету.

1 жас 7 айға қарай баланы ересектердің аздаған көмегімен киімді шешуге үйрету керек (бас киімді, шешілмеген етіктерді немесе аяқ киімді, рейтуздарды, шорттар мен колготкаларды шешу).

2 жасқа қарай ересектердің бақылауымен жеке әрекеттерді орындайды: аталған киім мен аяқ киімді белгілі бір тәртіппен шешіп, киеді. Ересектердің көмегімен қол орамалын қолданады, киімді, шашты тәртіпке келтіреді, киімді ұқыпты және белгілі бір ретпен бүктейді, аяқ киімді орнына қояды. Заттарды ұқыпты ұстауға үйрету. Бөлменің ұқыпты және таза жиналуына назар аударады.

Бұл жаста өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын қалыптастыру әрекетті түсіндірумен бірге тікелей көрсетуден басталады. Мысалы, қолды жууға үйрете отырып, бала күтуші киімінің жеңдерін түріп, қолдарын сабындайды, сабынды жуады, қолдарын сүртеді, содан кейін ғана балаларды барлық әрекеттерді бірдей ретпен қайталауға шақырады. Сонымен қатар педагог «Су, су менің бетімді жу»: өлеңдерді, тақпақтар мен әндерді қолдана отырып, балаларда жақсы көңіл-күй қалыптастыруға тырысады.

2 жастан бастап балалар ересектердің көмегімен белгілі бір ретпен шешінуді үйренеді.

3 жастан бастап балаларда белгілі бір ретпен өз бетінше киіну және шешіну қабілеттерін дамыту қажет. Ұқыптылықты, киімдегі олқылықты байқай білуді және оны ересектердің аздаған көмегімен болдырмауға тәрбиелеу.

Ойын әдістері шешуші рөл атқарады. Олар ересектерге балаға белсенді әсер етуге көмектеседі. Тіпті кішігірім жетістіктерге де оң баға беру оның қуаныш сезімін, өзіне деген сенімділікті тудырады. Бұл әсіресе ұялшақ, жасқаншақ балалармен қарым-қатынаста өте маңызды.

4 жастан асқан балаларда өз бетінше киіну және шешіну қабілетін жетілдіру қажет. Киімді мұқият бүктеп, іліп қоюды, ересек адамның көмегімен ретке келтіруді, әрдайым ұқыпты және таза болуды үйрету керек. Сонымен қатар жұмыс орнын дербес дайындау және оны сурет салу, мүсіндеу, жапсыру – жұмыстары аяқталғаннан кейін жинау (банкаларды, щеткаларды жуу, үстелді сүрту және т.б.).

5 жастан бастап балалар тістерін щеткамен дұрыс тазалауға, жуынуға, қажет болған жағдайда қолдарын жуу әдетіне үйрету. Аландамай киіну және шешіну дағдысын жетілдіруді жалғастыру, киімді шкафқа ұқыпты салу, дымқыл заттарды кептіру, ескертусіз аяқ киімге күтім жасау (жуу, сүрту, тазалау, орнына жинау).

Осы жас кезеңінде жеке заттарына және ағаларының, әпкелерінің заттарына ұқыпты қарау әдетін қалыптастыру қажет. Бір-біріне көмектесуге деген ұмтылысын дамыту маңызды.

Баланың дағдыларды саналы түрде орындайтындығына ерекше назар аудару керек (тістерін тазалау, тамақтанғаннан кейін аузын шаю және т.б. қажеттігін түсіну); өзіне-өзі қызмет көрсету бойынша еңбек әрекеттерін ұқыпсыз орындау зиянды салдарға әкелетінін көру (аяқ киімді тазаламадым – олар ұқыпсыз көрініске ие және т. б.).

МАЗМҰНЫ

1	Түсіндірме жазба	3
2	2-тарау «Әлеуметтік күтуші» қысқа мерзімді курсының оқу-тақырыптық жоспары	5
3	3-тарау Модульдердің мазмұны 1-Модуль. Мамандыққа кіріспе	9
4	2-Модуль. Кәсіби қайта даярлау бағдарламасының нормативтік құқықтық негізі	10
5	3-Модуль. «Әлеуметтік күтуші- ананың көмекшісі»	11
6	4 -Модуль. Бала психологиясы	13
7	5-Модуль. Балалардың зияткерлік және дене бітімінің дамуына арналған ойындар мен сабақтар	19
8	6-Модуль. Отбасына бейімделу. Қарым-қатынас шеберлігі (18 сағат)	21
9	7-Модуль. Балаларға күтім жасау, оларға өзіне-өзі қызмет көрсетуге көмек көрсету	22

Разработаны на базе Республиканского центра «Дошкольное детство» Министерства образования и науки Республики Казахстан

Образовательная программа краткосрочного курса «Социальная няня»
– Нур-Султан 2021 г. – 48с.

Рецензенты:

С. А. Байжанова, к.п.н.

Г.С. Биртаева, заведующая

К. Ж. Байдаулетова, методист

Образовательная программа краткосрочного курса «Социальная няня» разработана для молодых родителей, выпускников педагогических ВУЗов, олимпиад для лиц, желающих работать в качестве домашнего воспитателя. Образовательная программа краткосрочного курса «Социальная няня» рассмотрена и рекомендована Научно-методическим советом Республиканского центра «Дошкольное детство» МОН РК (протокол № 4 от «28» апреля 2021 г.)

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Актуальность данной проблемы заключается в отсутствии в стране института подготовки такого специалиста как «социальная няня» для детей дошкольного возраста. Прохождение специального курса подготовки «социальной няни» даст необходимые знания, навыки и умения, которые позволят эффективно работать в любой семье.

Социальная няня – это помощник, который берет на себя кратковременную заботу о детях в семьях, которые нуждаются в квалифицированной помощи в воспитании детей. Они могут оказывать педагогическую помощь, проводить с детьми несколько часов, пока их родителям нужно сделать какие-то дела, или отвести погулять, если родители болеют. В свою очередь, «социальная няня» будет размещена в штате дошкольной организации, с учетом потребности населения на получение услуги домашнего воспитателя на дому и будет направлена в семьи, заявившим о потребности в данной услуге.

Такой подход важен не только в деле воспитания детей, а также обеспечивает женскую занятость, увеличение бюджета семьи, снижение риска бедности.

Цель курса: - формирование у слушателей профессиональных компетенций в воспитании детей дошкольного возраста на дому.

Задачи:

- оказание практической помощи семьям в развитии и воспитании детей малоимущих граждан, неполных и многодетных семей;
- расширение охвата социальным обслуживанием детей, не интегрированных в социум;
- развитие умений проектирования педагогического процесса в домашней обстановке в соответствии с требованиями ГОСДВО;
- овладение навыками по уходу за ребенком в возрасте до 3 лет, включая услугу по уходу за детьми с особыми образовательными потребностями.

Основанием для разработки содержания Образовательной программы краткосрочного курса «Социальная няня» (далее-ОП) является требования Государственного общеобязательного стандарта дошкольного воспитания и обучения (далее-ГОСДВО), Типовой учебный план дошкольного воспитания и обучения (далее-ТУП), Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения (далее-Типовая программа).

Кратковременный присмотр за детьми домашних воспитателей позволит поддержать, родителей на определенный период времени, освободить для решения иных проблем (посещение поликлиники, магазина, аптеки и др.).

Программа включает следующие виды и формы учебных занятий: лекции, интерактивные презентации, видео-уроки, тесты, ролевые игры, групповые дискуссии (в т.ч. и обмен опытом), семинары, практические занятия, кейс-

технологии, составление индивидуальных карт развития, моделирование типичных и наиболее сложных рабочих ситуаций.

Категория слушателей:

- многодетные, малообеспеченные мамы и мамы, воспитывающие детей с особыми образовательными потребностями;

- безработные выпускники вузов и колледжей, занятые на общественных работах;

- безработные женщины с педагогическим образованием, зарегистрированные в службе занятости как ищущие работу;

- самозанятые женщины с надомной работой и опытом.

Работа социальной няни рассчитана на **целевую аудиторию:** многодетные семьи, малообеспеченные семьи, люди с особыми образовательными потребностями, неполные семьи и др.

Форма обучения: как офлайн, так и онлайн, с применением дистанционных образовательных технологий и др.

Социальная няня должна обладать теоретическими знаниями и практическими навыками в области медицины и дошкольной педагогики хорошей психологической подготовкой; уметь находить взаимопонимание с детьми и их родителями; устанавливать контакт, общение с двумя и большим числом детей, поскольку «приходится одновременно осуществлять уход и присмотр за братьями и сестрами из одной семьи.

Одним из показателей профессиональной компетентности педагога и воспитателя является его способность к самообразованию, стремлению к росту, самосовершенствованию.

Ожидаемый результат:

а) для слушателя:

– знание нормативно - правовых документов в области дошкольного образования;

– знание особенностей развития детей раннего и дошкольного возраста в т.ч. и детей с особыми образовательными потребностями (далее – ООП);

- применения практических навыков педагогического воздействия на ребенка в рамках Типовой программы дошкольного воспитания и обучения;

- способность осуществлять работу по уходу и надзору за детьми дошкольного возраста, формирования социальных навыков и навыков самообслуживания;

- умение проектировать предметно-пространственную, развивающую среду.

б) для семьи:

- повышение трудовой занятости женщин;

- снизит родительские перегрузки;

- повысить качество жизни для многодетных мам и родителей детей с ООП;

в) для сферы образования:

- повысить профессиональный уровень практических навыков слушателей;

- умение организовывать взаимодействие с дошкольной организацией.

г) для экономики:

- обеспечить дополнительными рабочими местами, снижение безработицы;

- расширение возможностей для занятости женщин, повышение доходов семьи;

- поощрение малого и среднего бизнеса и некоммерческих организаций за счет государственной услуги по присмотру и уходу.

Программа включает изучение следующих дисциплин: дошкольная педагогика, психология, возрастная психология, семейная педагогика, специальная педагогика, основы медицинских знаний, санитарные нормы питания и др..

Освоение данной программы заканчивается итоговой аттестацией слушателей. Форма итоговой аттестацией: зачет.

Слушателям, получившим положительную оценку, выдается сертификат о прохождении полного курса с указанием профессии.

Срок освоения образовательной программы краткосрочного курса «Социальная няня» составляет 108 часов, которая реализуется в соответствии с планом-графиком.

Глава 2 УЧЕБНО-ТЕМАТИЧЕСКИЙ ПЛАН «СОЦИАЛЬНАЯ НЯНЯ»

Учебный план курса на 108 часов

Наименование разделов, модулей, тем	Всего часов	Виды учебных занятий				Кол-во часов контро	Форма контроля
		Лекции	Самостоятельная работа	Практическая работа	Семина		
Модуль 1. Введение в профессию							
	4	4					
Особенности профессии «Социальная няня»		2					
Исторический курс		2					
Модуль 2. Нормативно-правовые основы Программы профессиональной подготовки							
	1	8	2	2 ч			зачет
2.1 Конвенция о правах ребенка		2					
2.2 Закон Республики Казахстан о социальной и педагогической деятельности		2	2				

держке детей с ниченными ожностями»;							
2.3. дарственный обязательный дарт дошкольного итания и ения		2					
2. Типовая ная программа кольного итания и ения		2		2			
Модуль3. «Социальная няня – помощница мамы»							
	2	1	2	4	4 ч	2	Т
3.1.Особенности ического и ического развития й от 1 года до 3 лет		4		2			
3.2Особенности ития детей от 3 до г.		4		2			
3.3Особенности ты с близнецами; с овозрастными ми; с детьми- ргиками и др.		2	2				
Тест					4	2	
Модуль4. Психология ребенка							
	1	2	4	4	4		реф
4.1. Особенности ития девочек и чиков;		2					
4.2. Детские изы, страхи, ные привычки. ктические пути доления.			2	2			
4.3. Особенности рактивного ребенка, возжность, енчивость, ссивность и др.)			2	2			
4.4. Особенности ития психических ессов детей кольного возраста					4		

мание, ощущение, ть, мышление)							
Модуль 5. Игры и занятия для интеллектуального развития детей							
	18	8	2	2	4	2	
5.1 Игры и занятия интеллектуального развития детей: развитие ;		2	2				
5.2. Сенсорика, виды математики		2					
5.3. Ознакомление окружающим миром		2		2			
5.4. Виды игр (клеточно-ролевая, дидактические, сюжетно-ролевые, и др.)		2			4		
Тест						2	.
Модуль 6. Адаптация в семье. Мастерство коммуникации							
	1	6	2		8 ч.	4	3
6.1. Коммуникации форма общения с ребенком;		3			4		
6.2 Этика общения, формы общения с детьми		3			4		
зачет						4	
Модуль 7. Уход за детьми, оказание помощи в самообслуживании							
	20 ч.	8	2	2	4ч.	4	Т
7.1 Самообслуживание как условие успешности деятельности дошкольного возраста		4			4		
7.2. Уход за детьми, оказание помощи в самообслуживании		2	2	2			
7.3. Способы		2					

Важным является умение быстро установить контакт с ребенком и его семьей, а также поддержать его, занять в течение длительного времени.

Няня должна проявлять доброжелательность, стремится понравиться малышу, родителям, быть ответственной и пунктуальной.

Чтобы стать няней не обязательно иметь педагогическое образование, важным качеством няни является доброта, внимательность и открытая душа, которая заменяла бы маму.

Значимым является специализация в области дошкольного воспитания и обучения, в частности раннего развития детей.

Основная обязанность няни – присмотр и уход за ребенком. Няня должна предупреждать причины детских капризов, страхов, агрессии и умело корректировать поведение ребенка. Обладать неослабевающей бдительностью, внимательностью, так как, маленькие дети, осваивая мир, часто падают, залезают в потенциально опасные места. В любом, даже самом оборудованном и адаптированном для маленького ребенка доме, может найтись множество опасных для него мест: от раскрытых окон, до электрических розеток.

Модуль 2. Нормативно-правовая основа Программы профессиональной переподготовки (12 час):

- Конвенция о правах детей;
- Закон Республики Казахстан «Об образовании»;
- Закон Республики Казахстан «О социальной и медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями»;
- Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения на 2020-2025 гг.;

нормативные документы, регламентирующие систему дошкольного воспитания и обучения: Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения, Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения;

Об утверждении Типовых правил деятельности организаций образования соответствующих типов (приказ МОН РК от 30 октября 2018 года № 595).

Местными исполнительными органами (далее - МИО) совместно с центром занятости населения на местах планируется работа по оказанию помощи социально уязвимым слоям населения: малообеспеченным, многодетным, неполным семьям и семьям воспитывающих детей с особыми образовательными потребностями (далее- с ООП) по присмотру за детьми от 1 года до 6 лет .

Содержание Договора:

- контроль за тем, чтобы ребенок соблюдал гигиенические нормы, кормление;
- сопровождение ребенка;
- соблюдение режима дня;
- корректировка поведения, развитие речи;
- лечебный массаж для самых маленьких детей;
- игры с ребенком, соответствующие его возрасту;

- изучение с ребенком правил этикета и поведения в обществе;
- предупреждение непредвиденных ситуаций: бытовые травмы, заболевания;
- ведение дневника развития ребенка.

Человек, работающий в этой сфере, не имеет права повышать на ребенка голос, настраивать его против родителей, заниматься личными делами в рабочее время. Няня должна следить за тем, чтобы опасные предметы, бытовая химия, лекарства всегда находились в зоне недоступности для ребенка.

Модуль 3. «Социальная няня – помощница мамы» (22 час)

3.1 Цель, задачи воспитания детей раннего возраста. Научная обоснованность программы и методики последовательного воспитания и развития малыша. Линии развития ребенка от года до трех лет. Задачи воспитания и развития детей раннего возраста.

Режим дня детей раннего возраста

Соблюдение распорядка дня – важный фактор для развития здорового ребенка. Няня должна всегда и все делать вовремя. Не опаздывать и не подводить родителей своим несвоевременным отсутствием.

Понятие «режим». Физиолого-гигиенические и педагогические основы режима дня. Значение режима дня для здоровья детей. Принципы построения режима дня для детей раннего возраста. Виды режимов. Особенности режима дня для детей первого и второго года жизни. Учет индивидуальных особенностей здоровья и развития детей при организации режима дня. Показатели правильности выполнения режима. Режим дня больного ребенка.

Характеристика сна и бодрствования. Формирование режима сна и бодрствования у детей. Гигиена сна. Гигиена различных видов деятельности детей раннего возраста. Режим дня в дошкольной организации. Организация режимных процессов детей раннего возраста. Хронометраж. Организация бодрствования ребенка. Обучение детей раннего возраста. Психолого-педагогические рекомендации по воспитанию детей раннего возраста.

Режим дня в группах раннего возраста

Режимные компоненты	Время проведения
Приход детей, самостоятельная деятельность, игры	7.00 - 8.00
Утренняя гимнастика	07.50 – 08.00
Подготовка к завтраку, завтрак , образовательная деятельность в ходе режимных моментов	8.00 - 8.30
Самостоятельная деятельность, игры	8.50 - 9.00
занятия	9.00 - 9.10 9.20 - 9.30
Игры, второй завтрак , подготовка к прогулке, прогулка , образовательная деятельность в ходе режимных моментов	10.00-10.15

Возвращение с прогулки, подготовка к обеду, обед , зональная деятельность в ходе режимных моментов	11.15-11.40
Подготовка ко сну, дневной сон	12.15-15.30 12.15-15.10
Постепенный подъем , воздушные процедуры	15.00-15.10
Подготовка к полднику, полдник	15.30 – 15.50
Совместная образовательная деятельность	15.30 – 16.30
Ужин ,	16.15-17.45
Подготовка к прогулке, прогулка ,	17.00 - 19.00

3.2 . Психолого-педагогические особенности развития детей от 3 до 6 лет. Общая характеристика детей дошкольного возраста. Познавательное и личностное развитие ребенка 4–5 лет, 5-6 лет. Игры и игрушки для детей от 4, 5 лет. Возрастные особенности детей дошкольного возраста. Ведущая потребность: потребность в общении, творческая активность. Ведущая деятельность: сюжетно-ролевая игра. Ведущая функция: воображение. Особенности возраста: проявление элементов произвольности всех психических процессов; вне ситуативно-личностное общение с взрослым. Проявление творческой активности во всех видах деятельности. Развитие фантазии. Половая идентификация.

Цели и задачи для няни: поддерживать и создавать условия для развития творческого потенциала ребенка, проявлению инициативы и самостоятельности мышления; организовывать совместную деятельность с целью развития элементов сотрудничества.

3.3 Особенности работы с близнецами; с разновозрастными детьми; с детьми-аллергиками и др.

Жизнь близнецов необычна тем, что два ребенка находятся на одной стадии физического и психического развития, они постоянно общаются друг с другом, имеют схожий жизненный опыт. Такая пара - это, прежде всего, уникальная социальная ситуация.

Дети-близнецы в дошкольном возрасте часто отстают в речевом развитии от своих "обычных" сверстников. Это может привести в дальнейшем к их отставанию в общем интеллектуальном развитии. Родители слишком рано начинают считать маленьких близнецов полноценными партнерами по общению и часто предоставляют их самим себе. Но чему могут научить друг друга два полуторагодовалых ребенка? Ведь через общение со взрослым малыш познает окружающий мир во всем его многообразии. Общаясь друг с другом, близнецы вырабатывают понятный только им двоим язык, в котором преобладают жесты, мимика и другие невербальные средства общения. Нередко их не понимают даже родители. Чем больше близнецы общаются таким образом, тем сильнее они привязываются друг к другу и как бы отгораживаются от других. Позже, в подростковом возрасте, именно протест против такой излишней идентичности может привести к возникновению конфликтных отношений между близнецами.

Задержка в речевом развитии может сочетаться с социальной незрелостью, затрудненным общением со сверстниками и воспитателями, а в школе - и с учителями. К тому же у близнецов бывают проблемы в личностном развитии. Им очень трудно отделить себя от своего соблизнеца. Это приводит к тому, что один из них рассматривает другого как часть себя. Некоторые черты личности, развитые у одного, не развиваются в достаточной мере у другого. При этом близнецы не ощущают своих недостатков. Подчеркивая сходство таких пар, окружающие тем самым формируют у них еще большую психологическую идентичность.

Близнецы с трудом привыкают к изменению обстановки, к коллективу. Они довольствуются общением с братом (или сестрой) и не стремятся к сближению с другими детьми, а иногда - активно противятся контакту.

Основная причина проявления *аллергии у детей* это наследственность. Но и особенности современной жизни также повлияли на развитие детской аллергии: употребление различных лекарств, особенно антибиотиков, женщиной во время беременности; злоупотребление продуктами питания с красителями и различными химическими добавками; неблагоприятная экология, - всё это и многое другое напрямую способствуют развитию этого заболевания у малыша.

В системе реабилитационных мероприятий, направленных на укрепление здоровья детей с алергопатологией, особую ценность представляет оздоровительный аспект, где главное место отводится организации гипоаллергенного быта и гипоаллергенного питания, специфическим физкультурно-оздоровительным мероприятиям и закаливанию: контрастные воздушные ванны и контрастный душ. Именно эти методы способствуют развитию и совершенствованию системы терморегуляции. Рекомендуются циклические упражнения, особенно на открытом воздухе, выполняемые детьми в свободной, не стесняющей движения одежде на занятиях и прогулках.

Одним из методов мобилизации иммунной системы является оздоровительная дозированная ходьба. Она повышает функциональные возможности организма ребенка, вырабатывает ритмичное дыхание, циклическая работа в умеренной мощности увеличивает возможности сердечно-сосудистой системы, обогащая органы и ткани кислородом, повышает выносливость.

Модуль 4. Психология ребенка (14 час.)

Методы и средства воспитания. Особенности развития девочек и мальчиков. Детские капризы, страхи, вредные привычки. Поведение «социальной няни» с гиперактивным ребенком, тревожным, застенчивым, агрессивным. Методы коррекции и профилактики.

4.1. Педагог организует взаимодействие с воспитанниками через систему методов, форм, средств педагогического процесса с учетом конкретных условий и особенностей и возможностей самих детей. Формы, методы и средства, используемые педагогом, должны быть педагогически целесообразными, этичными и гуманными, а также адекватными конкретной ситуации взаимодействия.

Особенности развития девочек и мальчиков

Дошкольный возраст – важный период в развитии личности ребенка. Исследователями выявлено, что первые различия между мальчиками и девочками появляются в эмбриональный период: под влиянием половых гормонов формируются различия в анатомических особенностях пола и некоторые особенности развития мозга. Девочки, как правило, имеют меньший вес, рост, обхват грудной клетки, меньший суточный расход энергии (Э. К. Акрюлис, Е.Н. Вавилова, Б. Т. Данован и др.). Через месяц они начинают опережать в общем физическом и психическом развитии, в дальнейшем раньше начинают ходить и говорить.

Мальчики рождаются крупнее девочек, и преобладание в длине тела сохраняется до 4 лет. Девочки уже через 4 недели начинают опережать мальчиков в общем развитии. Мальчики на 2-3 месяца позже начинают ходить, на 4-6 месяцев позже говорить. Первые различия в игровом поведении обнаруживаются примерно в 13 месяцев. Девочки неохотно уходят с рук матери, чаще возвращаются к ней или смотрят на нее, больше времени проводят с матерью, тяготеют к пассивным играм. Мальчики более активны. Крик их настойчивее, агрессивнее. Острота слуха у мальчиков до 8 лет выше, чем у девочек. Но девочки более чувствительны к шуму. Их успокаивает спокойная музыка, а мальчиков – ритмичные звуки. Начиная с трехлетнего возраста все более проявляются различия у мальчиков и девочек. Игры мальчиков чаще опираются на дальнее зрение: они бегают друг за другом, бросают предметы в цель и т.д. Для их полноценного психического развития требуется большее пространство, чем девочкам. Если пространство мало в горизонтальной плоскости, то они осваивают вертикальную: лазают по лестницам, залезают на шкаф. Игры девочек чаще опираются на ближнее зрение: они раскладывают перед собой свои "богатства" – кукол.

4.2 Вредные привычки ребенка. Привычками становятся все регулярно повторяющиеся неосознанные действия, которые помогают ребенку справиться с отрицательными эмоциями, чувством страха, тревоги, неуверенности в себе и неудовлетворенности. Вот поэтому на вредные привычки нужно обращать внимание, поскольку они таят в себе то, о чем сам ребенок рассказать не может. Если в момент особого беспокойства он произвольно ищет защиту и утешение в определенных действиях, которые становятся вредными привычками, значит, стоит задуматься о корректных методах борьбы с первопричиной.

Почему появляются привычки?

Все вредные привычки детей имеют один общий корень – недостаток родительского внимания. Главная задача родителей в этом случае не бороться с вредными привычками своего ребенка, а понять первопричину их появления и устранить эти факторы.

Любая привычка – это склонность, которая превратилась у ребёнка в постоянную потребность. И происходит это не одномоментно, а постепенно и в течение довольно продолжительного времени.

Основные причины такого поведения:

- физиологические и психологические проблемы у ребенка;
- желание обратить на себя внимание любыми способами;
- способ избавления от скуки или способ успокоиться;
- подражание своим сверстникам или взрослым.

У детей наиболее распространенными вредными привычками можно считать:

Поведенческие привычки:

- быть агрессивным,
- врать (обманывать сверстников и старших),
- ныть (частые капризы по любому поводу),
- ябедничать,
- сквернословить (употреблять ненормативную лексику).

Физиологические привычки:

- грызть ногти,
- тереть волосы, ухо, нос,
- облизывать пальцы,
- грызть карандаши, ручки,
- ковырять в носу,
- брать в рот посторонние предметы,
- мастурбация,
- быть зависимым от телевизора и компьютера.

Ошибки родителей в избавлении от вредных привычек детей-применение методов наказания или игнорирование. Наказание ребенка за проявление вредной привычки не только не избавит от нее, но даже усугубит ситуацию, ведь к имеющейся у ребенка проблеме прибавится дополнительная травма от наказания. Ребенок еще больше будет нуждаться в успокоении и утешении, которые на данном этапе ему обеспечивала его вредная привычка. Таким образом, попытки родителей избавить ребенка от вредной привычки приведут только к ее усугублению.

Категорически нельзя прибегать к «дедовским» методам борьбы с детскими вредными привычками (вроде намазывания пальцев перцем). Ничего, кроме дополнительной психологической травмы, это не принесет. Игнорирование проблемы также не эффективно, ведь ребенок в этом случае просто не узнает, что его привычка плохая.

Как помочь ребенку избавиться от вредных привычек

В дошкольном возрасте родители могут использовать методы сказкотерапии. Это рассказывание и сочинение сказок, историй. С детьми постарше уже можно приводить примеры из жизни, беседовать, учить самостоятельно находить выход из сложившейся ситуации.

Некоторые способы избавления от вредных привычек:

привычка «сосание пальца». Маленькому ребенку можно придумать сказку о братьях-пальчиках или использовать всем известную пальчиковую гимнастику «Моя семья». Раскрасить пальцы, нарисовать им лицо (оживить) и

объяснить, как пальчику «дедушке» больно, когда его берут в рот. Девочкам можно рассказать, что руки у будущей женщины должны быть красивыми и ухоженными. Ещё есть специальные детские наклейки (лейкопластыри), их можно наклеить на нужный пальчик. В любом случае, если ребёнок сосёт пальчик, ругать его не следует, иначе он всё равно будет это делать, но уже втайне от вас. Постарайтесь уделять малышу больше внимания, отвлекайте интересными занятиями и играми.

привычка «грызть ногти, карандаши». Многие специалисты считают, что ребенок грызет ногти, когда нервничает. Иногда это беспокойство внутреннее, которое он сам не осознает, и родители не могут выяснить причину. Наказаниями и постоянными окриками «не грызи ногти» здесь не поможешь. Можно использовать примеры из жизни: придумать истории о микробах, которые живут под ногтями, и как пример показать их под микроскопом.

привычка «ковыряние в носу». Эта привычка не только некрасивая, но и вредная. Ведь дети при ковырянии в носу зачастую выдёргивают из ноздрей крошечные волоски, которые служат естественными фильтрами, защищающими от пыли и грязи вдыхаемого воздуха. Самой распространённой причиной ковыряния в носу у детей является сухость слизистой, из-за которой ребёнок чувствует сильное раздражение и зуд. Стоит только увлажнить комнату, как эта привычка у ребёнка исчезает.

привычка «ябедничать». Детям до трёх лет слово «ябеда» будет не совсем понятно. Они ещё не осознают последствия своего поступка.

В старшем же дошкольном возрасте дети вполне представляют, какая реакция последует за их словами. Покажите ребёнку мультфильм «Тайны страны Земляники». Расскажите о том, что кто-то попал в беду-это ответственный поступок. Дети должны рассказывать взрослым о том, что кто-то поранился, кому-то угрожает опасность.

привычка «брать чужие вещи (воровство)». Воровство — это не всегда просто привычка. Маленькие дети могут просто не знать о том, что вещи бывают чужие. Очень хорошо в этом случае рассказать сказки о воровстве: "Аленький цветочек", "Как гуси горох воровали". Посмотреть мультфильм "Следствие ведут Колобки". После прочтения сказок и просмотра мультипликационных фильмов обязательно обменивайтесь впечатлениями и обсуждайте увиденное или прочитанное.

привычка «быть зависимым от телевизора, компьютера». У просиживающих часами за компьютерами и телевизорами детей ухудшается зрение, появляется искривление позвоночника. У таких детей появляются частые головные боли, быстрая утомляемость. Выход из ситуации- отвлечь ребенка полезными играми и занятиями. Будет полезно

чаще гулять на свежем воздухе. Взрослые всегда сами любят сидеть за телевизором и компьютером, а дети лишь копируют их привычки.

Главное, что стоит усвоить взрослым, что борьба ведется не против ребенка, а против привычки.

Постепенно избавляя ребенка от раздражающих факторов, заинтересовывайте внимание малыша чем-то интересным и полезным каждый раз, когда его привычка ищет проявления. Взрослым необходимо быть терпеливыми и внимательными, исправленные привычки в детстве-залог успешного будущего ребенка.

Психологи рекомендуют обнимать ребенка несколько раз в день. Ребенку подобные знаки безусловного принятия особенно нужны, как пища растущему организму. Они его питают эмоционально, помогая психологически развиваться.

Правила (ограничения, требования, запреты) обязательно должны быть в жизни каждого. Тон, в котором сообщается требование или запрет, должен быть скорее дружелюбно разъяснительным, чем повелительным.

4.3. *Поведение «социальной няни» с гиперактивным ребенком, тревожным, застенчивым, агрессивным.*

Неуверенность и колебания родителей при принятии каких-либо решений провоцируют ребенка на капризы и вспышки гнева, с помощью которых дети могут влиять на дальнейший ход событий и при этом добиваться своего. Все эти виды агрессии могут проявляться с самого раннего детства.

На становление агрессивного поведения ребенка оказывают влияние многие факторы, например, некоторые соматические заболевания головного мозга, а также различные социальные факторы. В настоящее время появляется все больше научных исследований, подтверждающих тот факт, что сцены насилия, демонстрируемые в кино и на экранах телевизоров, способствуют повышению уровня агрессивности зрителей. Существует также непосредственная связь между проявлениями детской агрессии и стилями воспитания в семье.

Так, психологи отмечают, что если ребенка строго наказывать за любое проявление агрессивности, то он учится скрывать свой гнев в присутствии родителей, но это не гарантирует подавление агрессии в любой другой ситуации.

Пренебрежительное, попустительское отношение взрослых к агрессивным вспышкам ребенка также приводит к формированию у него агрессивных черт личности. Дети часто используют агрессию и непослушание для того, чтобы привлечь к себе внимание взрослого.

Для того чтобы устранить нежелательные проявления агрессии, в качестве профилактики психологи советуют родителям уделять больше внимания своим детям, стремиться к установлению теплых отношений с ними, а на определенных этапах развития сына или дочери проявлять твердость и решительность.

Гиперактивность. Многие специалисты к внешним проявлениям гиперактивности относят невнимательность, импульсивность, повышенную двигательную активность. Среди причин появления гиперактивности у ребенка могут быть генетические факторы, родовые травмы (85 % случаев), перенесенные ребенком инфекционные заболевания. К подростковому возрасту

повышенная двигательная активность, как правило, исчезает, а импульсивность и дефицит внимания остаются.

Выявив гиперактивного ребенка, педагогу или родителю необходимо обратиться к невропатологу и провести соответствующее медицинское обследование.

Помня об индивидуальных особенностях гиперактивных детей, целесообразно работать с ними в начале дня, а не вечером, уменьшить их рабочую нагрузку, делать перерывы в работе. Взрослому необходимо помнить, что инструкции такому ребенку должны быть очень четкими и краткими (не более 10 слов). Их необходимо часто поощрять, только делать это не слишком эмоционально, чтобы не перевозбудить ребенка. Общение должно быть мягким и спокойным, ведь эти дети очень чувствительны к крикам, могут легко присоединиться к вашему настроению. Эти дети быстро утомляются, поэтому взрослым следует ограничить их пребывание в местах большого скопления людей, стараться не приглашать в дом сразу много гостей. Соблюдение дома четкого режима дня - тоже одно из важнейших условий воспитания гиперактивного ребенка.

Для того чтобы помочь детям повысить самооценку, нужно чаще давать позитивную оценку их действиям и поступкам. Прежде всего необходимо как можно чаще называть ребенка по имени и хвалить его в присутствии других детей и взрослых. Как показали наблюдения, эмоциональное напряжение тревожных детей чаще всего проявляется в мышечных зажимах в области лица и шеи. Использование элементов массажа и даже простое растирание тела способствуют снятию мышечного напряжения. Полезны спокойные прогулки перед сном, во время которых родители имеют возможность откровенно, наедине поговорить с ребенком, узнать о его проблемах. А свежий воздух и размеренный шаг помогут ребенку успокоиться.

Тревожность - это индивидуальная психическая особенность, которая заключается в повышенной склонности испытывать беспокойство в самых различных жизненных ситуациях, в том числе и в таких, которые к этому не располагают. Тревожность бывает ситуативной и общей.

Часто путают понятия «тревожность» и «тревога». Тревога - это эпизодические проявления беспокойства и волнения. Единичные, то есть часто возникающие проявления тревоги могут перерасти в устойчивое состояние, которое и получило название «тревожность». Тревога состоит из множества эмоций, одной из которых является страх. Эмоцию страха переживают люди в любом возрасте, однако каждому возрасту присущи и так называемые «возрастные страхи», которые были изучены и подробно описаны многими специалистами. Наличие страхов у ребенка является нормой, но если страхов очень много, то следует уже говорить о наличии тревожности и характере ребенка. Одной из главных причин повышенного уровня тревожности у детей является нарушение детско-родительских отношений (неудовлетворенность родителей своей работой, материальным положением и жилищными условиями оказывает существенное влияние на появление тревожности у детей).

Чаще всего тревожность развивается тогда, когда ребенок находится в состоянии внутреннего конфликта. Он может быть вызван:

- 1) негативными требованиями, предъявляемыми к ребенку, которые могут его унижить или поставить в зависимое положение;
- 2) неадекватными, чаще всего завышенными требованиями;
- 3) противоречивыми требованиями.

Довольно часто тревожные дети имеют заниженную самооценку, что выражается в обвинении себя, болезненном восприятии критики в свой адрес. Такие дети, как правило, чаще подвергаются манипуляциям со стороны взрослых и сверстников.

4.4 Поведение «социальной няни» с гиперактивным ребенком, тревожным, застенчивым, агрессивным

Специалисты предлагают некоторые способы выплескивания гнева:

используя «стаканчик для криков», выплеснуть свои отрицательные эмоции;

пускать мыльные пузыри;

устроить «бой» с боксерской грушей;

скомкать несколько листов бумаги, а затем их выбросить;

быстрыми движениями руки нарисовать обидчика, а затем закричать на него;

слепить из пластилина фигуру обидчика и сломать ее и др.

Профилактические меры по предупреждению ребенка от его капризов:

задать неожиданный вопрос;

отреагировать неожиданным для ребенка образом (пошутить, повторить действие ребенка);

не запрещать действие ребенка в категорической форме;

не приказывать, а просить (но не заискивать);

выслушать то, что хочет сказать ребенок (в противном случае он не услышит вас);

автоматически, одними и теми же словами повторять многократно свою просьбу (нейтральным тоном);

сфотографировать или подвести ребенка к зеркалу в тот момент, когда он капризничает;

оставить в комнате одного (если это безопасно для его здоровья).

не настаивать на том, чтобы ребенок во что бы то ни стало принес извинения;

не читать нотаций (ребенок все равно их не слышит).

Модуль 5. Игры и занятия для интеллектуального и физического развития детей (18 час.)

Игры и занятия для интеллектуального развития детей: развитие речи. Сенсорика, основы математики. Ознакомление с окружающим миром. Творческая деятельность.

Развитие речи включает формирование устной речи, овладение навыками общения в различных жизненных ситуациях.

Для развития речи ребенка няня рекомендуется:

читать простые народные сказки, несложные произведения устного народного творчества, стихи, ;

стимулирует ребенка повторять отдельные слова и выражения из стихов и сказок, испытывать радость от игр со звуками, словами, рифмами;

учит следить за развитием сюжета в стихах и сказках; активно выражать свои впечатления, отвечать на вопросы по содержанию произведения.

побуждает самостоятельно рассматривать книги, узнавать героев литературных произведений.

Для детей с нарушением интеллекта (легкой и умеренной степенью умственной отсталости) воспитание и обучение включает формирование вербальных и невербальных навыков коммуникации, создание речевой среды, пробуждение речевой активности, интереса к окружающему миру, способности участвовать в различных формах коммуникативной деятельности.

Сенсорика, основы математики включает формирование навыков количественного счета, представлений о геометрических фигурах и формах, ориентировку в пространстве и времени.

Для детей с нарушением интеллекта (легкой и умеренной степенью умственной отсталости) воспитание и обучение направлено на формирование навыков полисенсорного восприятия и ориентировки в пространстве, дифференциацию поступающей сенсорной информации, накопление чувственного опыта, овладение предметными действиями и активизацию мыслительных процессов, формирование элементарных математических представлений.

Творческая деятельность включает следующие задачи: формирование творческой личности, развитие творческих способностей, эмоционально-чувственной сферы, воображения, мышления, художественного вкуса, воспитание патриотизма через приобщение к национальному изобразительному искусству.

Образовательная область «Творчество» включает рисование, лепку, аппликацию и музыку.

Для детей с нарушением интеллекта (легкой и умеренной степенью умственной отсталости) воспитание и обучение включает формирование образов реального мира в процессе творческой деятельности, уточнение, конкретизация и обобщение предметных представлений.

Физическое развитие

Включает оказание содействия родителям в приобретении навыков по уходу и развитию детей с раннего возраста; формирование у ребенка культурно-гигиенических навыков, двигательного опыта через освоение основных движений; потребности в двигательной активности; проведение различных подвижных игр.

Содержание работы направлено на охрану и укрепление здоровья ребенка; формирование навыков безопасного поведения в быту, на улице, в условиях природы.

Для детей с нарушением интеллекта (легкой и умеренной степенью умственной отсталости) воспитание и обучение предполагает формирование общедвигательных умений, навыков ходьбы и бега, координации движений, простейших навыков использования гигиенического и физкультурного оборудования, вызывание эмоционального отклика и желания участвовать в играх, выполнение действия по инструкции.

Модуль 6. Адаптация в семье. Мастерство коммуникации (18 час)

6.1. Как общаться с ребенком.

Отношения няни и ребенка выстраиваются в каждом случае отдельно. Няне желательно заранее расспросить родителей о характере ребенка о том, что он любит, какие книжки читает, его любимые блюда и т.д. От чего он расстраивается, от чего радуется. Некоторые дети любят объятия, другие нет. Это очень важный момент. Ребенку будет неуютно с той, кто все время его тискает, когда он мечтает повзрослеть. Согласовать когда следует вестись на поводу, а когда не следует. Сколько вкусностей ему можно в день, чтобы его не перекормили ради лучшего впечатления.

Не стоит в первый день знакомства ожидать хорошего контакта. Это слишком рано для доверительных отношений. Ребенка пристальное внимание может спугнуть. Никакой навязчивости. Важной основой является доверие. Очень многое зависит от отношений родителей к няне, так как ребенок чутко воспринимает то, что происходит вокруг. И если родители выражают недоверие и недопонимание к няне, это может перенестись на ощущения малыша.

Если ребенок ведет себя несносно, то именно профессиональный подход няни поможет его усмирить, и рано или поздно она завоюет внимание и доверие ребенка.

Иногда проблемные отношения няни и ребенка возникают по одной простой причине, малышу не хватает заботы именно родителей, и он старается избавиться от навязчивой заботы, делая шалости и используя самое непослушное поведение.

Ребенок начинает проявлять доверие и чувственность, если рядом с ним находится мама. Поэтому ребенку сложно становится, когда вдруг появляется «чужая» тетя. Для него это стресс, психологическая травма. И в голову ребенка лезут мысли о том, что его бросили. Он начинает не доверительно относиться ко всему, и становится ослабленным. Такое расстройство может привести к последующей мести, злостности, агрессии и даже манипуляциям в сторону родителей.

6.2. Как быстро и эффективно найти общий язык и понимание с родителями.

Сегодня работа няни предъявляет усиленные требования к няням. Успех работы во многом зависит от того, сможет ли она найти общий язык не только с ребенком, но и с родителями. Поэтому, навыки общения и коммуникабельность – неотъемлемая часть работы няни. Скромность, порядочность, умение войти в дом к нанимателю, не нарушая традиций и устоев, – всё это современная няня

должна уметь и выполнять. Очень важно, чтобы родители и няня примерно одинаково проявляли свои взгляды на вопросы воспитания и развития.

Для малыша понятие мама и няня очень близки, поэтому нельзя, чтобы взгляды на воспитание у них расходились. Ребенок должен понимать кто прав в таком случае, а это ему будет сделать сложно. А принятие каждый раз чьей-то стороны очень пагубно влияет на состояние ребенка.

Нужно брать в учет также разграничение ролей: мама-работодатель, няня-ассистент, помощник. И последнее слово должно быть всегда за первой. В отношениях с няней должна быть дистанция. А значит, в первую очередь отношения носят деловой характер. Няня это нанятый работник, у которой свои задачи и функции. Но при этом отношения должны быть теплыми.

Родителям стоит помнить, что няня — это помощник семьи, а никакой-то там конкурент в борьбе за внимание дитя. И для более гармоничного роста и развития ребенка, отношения родителей и няни должны быть доверительными. Так как ребенок очень хорошо чувствует, что происходит.

Первое время стоит заниматься ребенком вместе. Так как у малыша может развиться чувство, что няня выступает в роли мамы, а настоящая мама его бросила.

но свое мнение, возможность решить, что-то самой.

Что нельзя требовать от няни:

бесконечной любви к малышу неправильно, любить его задача родителей, со временем няня очень привяжется к ребенку, но не требуйте этого от нее;

отдавать этой работе всю себя;

обслуживать третьих лиц: детей соседей, родственников и т.д.

Модуль 7. Уход за детьми, оказание им помощи в самообслуживании (20 час)

7.1 Уход за детьми, оказание им помощи в самообслуживании

Навыки самообслуживания детей раннего возраста изложены в Программе, развивающая социальные навыки и навыки самообучения детей раннего возраста (приказ МОН РК от 5 декабря 2018 года № 668).

Самообслуживание - это освоение ребенком культурно-гигиенических навыков: навыков приема пищи, раздевания и одевания, умывания и мытья рук, пользование туалетом.

Повтор режимных процессов, настойчивость требований к ребенку обеспечивает прочность навыков, закрепляет формирование потребности в чистоте и опрятности, привычки к самообслуживанию. Когда у ребенка сформирован навык самообслуживания, они легче и быстрее адаптируются в обществе.

Работа по формированию навыков самообслуживания на каждом возрастном этапе имеет свои особенности.

От 1 года до 3 лет необходимо поддерживать у детей стремление к самостоятельности. Приучать детей этого возраста к тому, что перед едой и по мере загрязнения им обязательно моют руки. После 1 года есть ложкой густую пищу, а после 1,6 мес. – суп, пользоваться салфеткой. По мере взросления

ребенка его продолжают учить мыть руки перед едой и по мере загрязнения, пользоваться личным полотенцем.

К 1 году 7 месяцам необходимо приучать ребёнка раздеваться с небольшой помощью взрослого (снимать шапку, расстёгнутые сапоги или туфли, рейтузы, шорты и колготки).

К 2 годам под контролем взрослого выполнять отдельные действия: снимать и одевать перечисленные одежду и обувь в определённом порядке. С помощью взрослого пользоваться носовым платком, приводить в порядок одежду, причёску, аккуратно и в определённой последовательности складывать одежду, ставить на место обувь. Учить бережно относиться к вещам. Обращать внимание на порядок в комнате и назначении.

Формирование навыков самообслуживания в этом возрасте начинается с прямого показа действия, сопровождаемого объяснением. Например, обучая мыть руки, няня заворачивает рукава своей одежды, намыливает руки, смывает мыло, вытирает руки и только после этого побуждает детей повторить все операции в той же последовательности. При этом педагог старается создать хорошее настроение у детей, используя стихотворения, потешки, песенки: «Водичка, водичка, умой мое личико» .

Дети от 2 лет с помощью взрослого учатся раздеваться в определённой последовательности.

У детей от 3 лет необходимо развивать умение самостоятельно одеваться и раздеваться в определённой последовательности. Воспитывать опрятность, умение замечать беспорядок в одежде и устранять его при небольшой помощи взрослых. Решающую роль имеют игровые приёмы. Именно они помогают взрослым более активно воздействовать на ребенка. Положительная оценка даже небольших успехов, вызывает у него удовлетворение, рождает уверенность в своих силах. Это особенно важно в общении с застенчивыми, робкими детьми.

У детей от 4 лет необходимо совершенствовать умение самостоятельно одеваться и раздеваться. Следует приучать аккуратно, складывать и вешать одежду, с помощью взрослого приводить в порядок, быть всегда аккуратным и опрятным. Кроме того, самостоятельно готовить своё рабочее место и убирать его после окончания работы за столом – рисования, лепки, аппликации (мыть баночки, кисти, протирать стол и т. д.).

У детей от 5 лет продолжают вырабатывать привычку правильно чистить зубы, умываться, по мере необходимости мыть руки. Продолжать совершенствовать навык одеваться и раздеваться, не отвлекаясь, аккуратно складывать в шкаф одежду, сушить мокрые вещи, ухаживать без напоминаний за обувью (мыть, протирать, чистить, убирать на место).

В этот возрастной период нужно формировать привычку бережно относиться к личным вещам и вещам своих братьев, сестер. Развивать желание помогать друг другу.

Особое внимание надо обращать на то, чтобы ребенок пользовался навыками осознанно (понимал необходимость чистить зубы, полоскать рот

после еды и т. д.); видел, что небрежное выполнение трудовых действий по самообслуживанию приводит к плохим последствиям (не почистил ботинки – они имеют неряшливый вид и т.д.).

Литература

1. Конвенция ООН о правах ребенка.
2. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III,
3. Закон Республики Казахстан «О социальной и медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями».
4. Государственная программы развития образования и науки Республики Казахстан на 2020 – 2025 годы (Постановление Правительства Республики Казахстан от 27 декабря 2019 года № 988)
5. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения (приказ МОН РК от 31 октября 2018 года № 604 (с внесенными изменениями и дополнениями № 182 от 5 мая 2020 года);
6. Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения (приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 12 августа 2016 года № 499).
7. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан № 95 Правила организации и проведения курсов повышения квалификации педагогических кадров от 28 января 2016 года.
8. Программе, развивающая социальные навыки и навыки самообучения детей раннего возраста (приказ МОН РК от 5 декабря 2018 года № 668).
9. Минжанов Н.А., Ертысбаева Г.Н. Педагогические аспекты в подготовке социальных работников в Казахстане // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2016. – № 4-5. – С. 983-986;
10. Платонова Н. М. Инновации в социальной работе: учеб.пособие / Н. М. Платонова, М. Ю. Платонов. — 2-е изд., стер. — М. Академия, 2012. — 256

с. 3. Галаганов В. П. Организация работы органов социального обеспечения в Российской Федерации : учебник / В. П. Галаганов. — 3-е изд., испр. и доп. — М. : КноРус, 2015. — 152 с

11. Социальное обслуживание населения: ценности, теория, практика : учеб.пособие / под ред. Л. В. Топчего. — М. : Изд-во Рос.гос. соц. ун-та, 2011. — 320 с.

12. Метелева Е. Р. Определение ключевых терминов в социальной сфере / Е. Р. Метелева // Известия Иркутской государственной экономической академии. — 2016. — Т. 26, № 1. — С. 90-98. — DOI : 10.17150/1993- 3541.2016.26(1).90-98.

10. Трохинова У. В. Профессионализм специалистов социальной работы: сущность, критерии, способы оценки : учеб.пособие / У. В. Трохинова, Е. В. Зимина. — Иркутск : Изд-во БГУЭП, 2013. — 116 с.

12. Карпикова И. С. Показатели функционирования системы социальной защиты в аспекте оценки качества жизни населения / И. С. Карпикова // Известия Иркутской государственной экономической академии. — 2011. — № 3 (77). — С. 175-178.

13 Ссылки из интернета:<https://grizli.club/professii/sovety/nyanya-kto-eto-takaya-chem-ona-zanimaetsya-hto-eto-za-professiya>

СОДЕРЖАНИЕ

1	Пояснительная записка	27
2	Глава 2 Учебно-тематический план «Социальная няня»	29
3	Глава 3 Содержание модулей Модуль 1. Введение в профессию	32
4	Модуль 2. Нормативно-правовая основа Программы профессиональной переподготовки	33
5	Модуль 3. «Социальная няня – помощница мамы»	34
6	Модуль 4. Психология ребенка	37
7	Модуль 5. Игры и занятия для интеллектуального и физического развития детей	43
8	Модуль 6. Адаптация в семье. Мастерство коммуникации	44
9	Модуль 7 Уход за детьми, оказание им помощи в самообслуживании	46
10	Литература	48

